

Ničenie pomníkov: zlyhanie morálky i poznania

doc. Ing. Stanislav Morong, PhD.

Jeden z klasikov povojnovej slovenskej literatúry, ktorý vo svojich románoch autenticky približoval aj hrdinstvo našich predkov v SNP sa na sklonku života zamýšľal i nad zmenou vzťahov v rodinách a všeobecne hodnôt slovenskej spoločnosti. V súvislosti s politickou slobodou, ktorú si v porevolučnej eufórii radikálne naladení pomýlili so svojvôľou, aroganciou až anarchiou.

Vladimír Mináč vo vtedajších pravidelných zamysleniach v dennej tlači konštatoval niečo v tom zmysle, že sa mládeži tlačí do hláv odpad, horšie však bude, keď sa po rokoch začne z týchto hláv tlačíť von.

Dôsledkom toho, no tiež faktu, že v školách sa už len vzdeláva, ale nevychováva je skutočnosť, že nie všetci mladí dokážu adekvátne reagovať na krízové situácie. „Jedenáste prikázanie“, že stredom vesmíru si Ty a len Ty a nikto sa stalo predpokladom prežitia v konkurenčnom boji o priestor pod slnkom. A tak konajú síce bez rozmyslu a zodpovednosti, ale rýchlo a razantne. A „užívajú si“ okamžitú publicitu na sociálnych sieťach.

S mojimi možnosťami dopracovať sa k overeným informáciám a s mojou úrovňou poznania okolitého sveta dnes môžem konštatovať, že vojna je vždy prehrou oboch zúčastnených strán a tragédiou pre všetkých, ktorí sa na jej podpore zúčastňujú ako tretia strana. Čo však potrebujeme vedieť a poznať, aby sme v záujme skutočnej solidarity neurobili niečo kontraproduktívne vo vzťahu k pôvodným zámerom, je poznanie historických faktov a odvekých noriem spoločenského správania.

Predpokladajme, že masové poškodzovanie resp. zneuctenie pamätníkov Červenej armády je akousi snahou vyjadriť nesúhlas s rozhodnutím Ruska začať vojnu proti Ukrajine. S výnimkou orgánov činných v trestnom konaní pre nás nie je rozhodujúce, kto je konkrétnym vinníkom.

Pre nás je dôležité upozorniť zatiaľ anonymných páchatel'ov, že Červená armáda nereprezentovala súčasné Rusko. Asi ani netušia, že v radoch Červenoarmejcov, ktorých pamätníky sú po celom Slovensku, nebojovali len Rusi, ale príslušníci desiatok ďalších národov a národností vtedajšieho ZSSR. Dokonca v niektorých prípadoch je na zozname padlých viac Ukrajincov ako samotných Rusov. Napríklad v Liptovskom Jáne, kde bol pomník padlým poškodený horľavinou!

Uvedomujú si títo mentálni akrobati, že si stretli do vlastnej nohy? Je to preukázanie elementárnej nevedomosti o dejinách len z pred niekoľkých desaťročí.

Ako potom ktokoľvek z nás, lebo aj títo „aktivisti“ sú dozaista našimi občanmi, dokáže toto vedomostné faux pas vysvetliť ukrajinskému veľvyslancovi, či iným orgánom štátu, ktorý chceli v dobrej viere takouto nevedomosťou podporiť?

(Pokračovanie na str. 8)

Ruská agresia proti Ukrajine nie je dôvodom neoslavovať 77. výročie oslobodenia slovenských miest a dedín, zdôraznil 4. apríla na Slavíne predseda ObIV SZPB Martin Krno. Je nespochybniteľné, že Červenoarmejci nám priniesli mier a slobodu a zachránili nás pred genocídou. Bok po boku Rusi, Ukrajinci, Bielorusi, Kazaši, Gruzinci či Arméni spoločne s Rumunskou kráľovskou armádou. Patrí im nehynúca sláva a naša večná vďaka.

foto: Branislav Balogh

Bez jediného rozsudku: 120 popravených

Martin Krno

Foto: autor a archív Ludovíta Sabadoša

Bojovník prináša rozhovor s Ludovítom Sabadošom o dosiaľ nepublikovaných podrobnostiach z druhého bratislavského transportu politických väzňov, z ktorých 113 skončilo 10. apríla 1945 v plynovej komore koncentráku Mauthausen v Hornom Rakúsku. Siedmich zrejme nacisti zavraždili, keď nezvládali 100-kilometrový pochod z Českých Budějovic. Predtým ich väznili ľudáci v Justičnom paláci, no proti nikomu z nich sa ani nezačal súdny proces.

Po potlačení Povstania sa začalo v Bratislave masívne zatýkanie účastníkov ilegálneho protifašistického hnutia. Medzi nimi aj vášho strýka, ktorého ste považovali za svojho druhého otca, Valéra Kubáňiho. Ako naňho gestapo prišlo?

Strýko sa na ministerstve národnej obrany zapojil do činnosti ilegálnej skupiny. Na jej čele stáli náčelník generálneho štábu plk. Ján Krnáč a plk. Viliam Talský. Bol o tom prinajmenšom informovaný minister generál Ferdinand Čatloš. Chystali vojenské prevzatie moci a súčasne podporovali prípravu celonárodného Povstania. To síce neviem doľožiť, no prepojenie tejto skupiny

na iné odbojové zložky áno. Napríklad na známu Flóru vedenú Květoslavou Viestovou, manželkou Dušana Viesta, brata povstaleckého generála, Všesloviansku protinacistickú skupinu, či ďalšie ilegálne združenia Justícia a Blumentál.

Po vypuknutí SNP sa niekoľkí, vrátane strýka, chceli na ňom osobne zúčastniť. No dostal sa len do Zlatých Moraviec. Vzhľadom na prebiehajúce boje bolo pokračovanie jeho cesty už nemožné. Tak sa vrátil do Bratislavy, no aj po vytlačení Povstania do hôr významným spôsobom materiálne podporoval partizánov. V tom mu pomáhala i moja teta Alžbeta, priateľmi nazývaná Boženka.

(Pokračovanie na str. 4)

Pomáhajme tým, čo utekajú pred vojnou

Tomáš Paulíček

Ukrajinu sužuje už niekoľko týždňov krvavá vojna. Vojna, v ktorej sa pošliapávajú humanistické a demokratické hodnoty, za ktoré bojovali aj naši predkovia a zakladajúci členovia SZPB. O to viac nás zarmucuje, že iniciátorom tohto zavrnutia hodného aktu sa stal v súčasnosti najvyšší predstaviteľ ruského štátu, ktorého dominantný národ sa v minulom storočí najväčšou mierou zaslúžil o oslobodenie Slovenska spod okupácie nacistickým Nemeckom.

Vojna na území nášho východného suseda si každý deň vyberá krutú daň, donútila milióny ľudí opustiť svoje do-

movy len s batožinou, ktorú vládu uniesť. Za súčasnej situácie nemajú inú možnosť ako sa spoliehať na pomoc príbuzných, známych, humanitárnych združení predovšetkým susedných krajín, vrátane Slovenskej republiky. Preto by sme sa nemali iba pasívne prizerať na následky vojenského vpádu na Ukrajinu, ale priložiť ruku k dielu. Kto môže aj na hraničných priechodoch na východe našej vlasti.

Dobrovoľníci z Dúbravky na hraničnom priechode

Spolu s trojčlenným tímom dobrovoľných hasičov z Dúbravky sme vyrazili v skorých ranných hodinách 5. marca do Vyšného Nemeckého.

(Pokračovanie na str. 2)

Pomáhajme tým, čo utekajú pred vojnou

(Dokončenie zo str. 1)

Najmä pod záštitou Slovenského Červeného kríža sme tam „odslúžili“ štyri dni. S plným nasadením sme pomáhali takmer s každou činnosťou, ktorá sa stala súčasťou práce dobrovoľníkov na hraničnom priechode. Pravidelne sme vykladali dodávky, osobné autá, kamióny, ale aj materiál z vrtuľníka, ktorý z rozličných kútov Slovenska dovážali pre utečencov. Potraviny, hygienické potreby, zdravotnícky materiál, lieky, hračky...

Pomoc starším a nevládnym

Prekladali sme ich do transportov smerujúcich do vnútrozemia Ukrajiny a prerozdeľovali ich medzi organizácie, ktoré tam následne poskytovali ďalšie služby, napríklad teplú stravu, lekárske ošetrovanie, psychologickú pomoc, no i ošetrovanie domácich zvierat.

Neoddeliteľnou súčasťou našej logistickej zložky práce bolo uskladňovanie

momentálne nepotrebných materiálov a dopĺňanie zásob. Medzi prvé činnosti, ku ktorým nás zaradili, patrila koordinácia prichádzajúcich utečencov koridorom od hraníc, pomoc starším a nevládnym s batožinou do veľkokapacitných stanov.

Humánne cítenie voči obetiam agresie

Pod taktovkou SČK Michalovce sme odpracovali tri po sebe idúce 12-hodinové zmeny, počas ktorých sme pomáhali aj s prípravou a výdajom teplých nápojov, s udržiavaním dostatočného stavu vydávaných potravín, osobitne pre malé deti, a množstva iných zásob, nad ktorými nám zverili dohľad.

Potrebovali nás aj tí, čo si pre rečovú bariéru nevedeli poradiť a dostať sa k pre nich mimoriadne cenným informáciám. Predovšetkým o odchode evakuačných autobusov, telefónnych operátoroch či o začipovaní svojich štvornohých miláčikov. Podieľali sme sa aj na poskytovaní

Skupina dobrovoľných hasičov a členky Červeného kríža najčastejšie na hranici vítala matky s malými deťmi.

foto: Jana Zánová

dočasného prístrešia pre mamičky s malými deťmi v stanoch SČK, sťahovaní infraštruktúry kempu, asistovali sme lekárom a zdravotníkom. Pevne verím, že ten-

to článok pomôže prehĺbiť humánne cítenie členov nášho zväzu k ukrajinským občanom, ktorí sa stali obeťami neodpuštiteľnej vojenskej agresie.

Poškodzovanie je neúcta k hrdinom!

Predseda ústrednej Historicko-dokumentačnej komisie SZPB a podpredseda SZPB Juraj Drotár poskytol pre Bojovník krátke vyhlásenie k aktuálnemu zneuctovaniu pamätníkov v SR.

Pamätníky sú všeobecne symbolom histórie, dejín nášho štátu a jeho obyvateľov. Vojenské pamätníky sú výsledkom a aj symbolom hrdinstva i obety vojakov, ktorí bojovali za slobodu proti fašizmu. Takýmito vojakmi sú vojaci Červenej armády. Tieto pamätníky sú v súčasnosti stredobodom pozornosti ľudí, ktorí našu históriu nepoznajú. Takýto ľudia si nevážia hodnotu životov tých vojakov, čo za našu slobodu bojovali a neraz pre ňu aj padli. Zneuctovanie týchto pamätníkov je neúcta k tým hrdinom, ktorí za súčasnú dobu nemôžu!

Karol Kuna, priamy účastník SNP a člen predsedníctva ÚR SZPB nám poskytol svoje stanovisko k súčasnému poškodzovaniu pamätníkov na Slovensku.

Je to veľká neúcta voči všetkým tým, ktorí položili životy za naše oslobodenie a ktorých tu padlo 65-tisíc. Nemôžeme zneužívať súčasný stav nepriateľstva a vyvolanej vojny na Ukrajinu! Tie pamätníky sú pamiatkou na Červenú armádu, v ktorej bojovali proti fašizmu a za našu slobodu rovnako Rusi, Ukrajinci, Kazachovia a všetky národy Sovietskeho zväzu. Veď predsa národy ZSSR položili na oltár slobody životy 29 miliónov ľudí. Z toho 9 miliónov bolo Ukrajincov. Ja si vážim, ctím a skladám veľkú úctu pred všetkými tými, ktorí padli za našu slobodu!

Hrubozrné vandalstvo

Ján Rohár

Za vandalstvo najhrubšieho zrna označil predseda ObIV SZPB Nové Mesto nad Váhom Kamil Krištofik poškodenie národnej kultúrnej pamiatky – pamätníka a pietneho miesta osloboditeľov z Červenej armády v osade Grúň v obci Nová Bošáca.

Prejavy vandalizmu sa nemôžu považovať za prejavy solidarity s Ukrajinou, ale za prejavy podpory násilia a neofašizmu. Kamil Krištofik pripomenul, že veľkú časť vojakov, ktorí zahynuli v ťažkých bojoch v Bošáckej doline tvorili Ukrajinci. Pamätník je postavený priamo na mieste, kde boli v roku 1945 silno opevnené nemecké vojská, ktoré kryli ústup na moravskú stranu. Celkovo v bojoch na Veľkom i Malom Lopeníku a Bošáckej doline zahynulo okolo 600 vojakov Červenej armády.

Vandali si pravdepodobne pamätník nevybrali náhodou. Nachádza sa na vyhľadávanom turis-

tickom mieste. Nedávno, pri príležitosti 60. výročia oslobodenia, ho zrekonštruovali s finančným príspevom ruského veľvyslanectva. Hoci vandali na pamätník napísali v ukrajínčine „Sláva Ukrajine“, Krištofik si nemyslí, že pachateľmi musia byť automaticky Ukrajinci. ObIV sa usiluje o čo najskoršie

vyčistenie pamätníka. Jeho mladý aktívny člen Michal Bartek na sociálnej sieti ponúkol materiálnu a finančnú pomoc pri odstraňovaní škôd. Okrem toho prisľúbil 200 € za poskytnutie informácií, ktoré by viedli k nájdeniu pachateľov tohto podľa jeho slov ohavného činu. Vandalský čin vyšetruje aj polícia, ktorá požiadala verejnosť o prípadné informácie.

Ďalšou obeťou protiruských vandalov je pomník osloboditeľom v Novej Bošáci.

foto: PZ SR

Podporte SZPB, nič to nestojí

Ak zarábate a platíte dane z príjmu, opäť máte možnosť finančne podporiť Slovenský zväz protifašistických bojovníkov bez toho, aby vás to stálo čo len jeden cent. Stačí, ak pri podaní daňového priznania vyplníte VIII. oddiel – Vyhlásenie o poukázaní podielu zaplatenej dane. Ak ste zamestnancom, máte až dve možnosti, ako postupovať.

Najjednoduchšie bude, ak svojmu zamestnávateľovi (personálne alebo mzdové oddelenie) oznámite, že chcete venovať časť dane SZPB. Zamestnávateľ vám poskytne tlačivo, ktoré mu vyplnené odovzdáte. Druhou možnosťou je, že si od zamestnávateľa vyžiadate potvrdenie o príjme, a to spolu s vyplneným tlačivom odovzdáte na daňovom úrade v okrese svojho bydliska.

Môžete tak urobiť **kedykoľvek do 30. apríla 2022.**

Tlačivo nájdete aj na internetovej stránke SZPB (www.szpb.sk) a Bojovníka.

Okrem svojich údajov musíte v tlačive vyplniť aj nasledujúce údaje prijímateľa:
názov: Slovenský zväz protifašistických bojovníkov, adresa: Štúrova 14/8,
811 02 Bratislava – Staré Mesto, právna forma: občianske združenie, IČO: 00177431.

SZPB bol k tomuto účelu zaregistrovaný dňa 9.11. 2021 v zozname prijímateľov 2 % dane v Notárskom centrálnom registri (www.notar.sk) pod sp. zn. NCRIs 39253/2021.

Vláda financovanie SZPB znižuje každý rok, vy môžete jednoducho a bez dodatočných výdavkov „presmerovať“ aspoň 2 % z vašich daní na podporu činnosti protifašistických bojovníkov.

V prípade potreby dodatočnej konzultácie píšete na ekonomka@szpb.sk alebo volajte na 02/38104942 či 0911 151512.

Šesťdesiat dní národa, ktorý povstol (v.)

Prinášame ďalšiu ukážku z pripravovanej knihy spisovateľa a esejistu GUSTÁVA MURÍNA *Povstanie 60 dní národa*. Tentoraz o menej známych príbehoch, ktoré sa odohrali v piatok 1. septembra 1944. Jednotky trnavskej posádky sa prvýkrát postavili na odpor postupujúcim okupantom na čiare Zlaté Moravce – Nemce.

Bezstarostná jazda jednej roty pluku Schill sa po hladkom obsadení Bratislavy a Trnavy skončila jej úplnou likvidáciou. Na mieste bojov zostali zničené dva polopásové a jeden obrnený transportér, samohybné delo a dve nákladné autá. Na druhý deň sa to zopakovalo pri znefunkčnení jedného polopásového transportéru a štyroch motorových vozidiel.

Povstanci získali sebadôveru a generál Waffen-SS Gottlieb Berger hlásil do Berlína: „*Stav operácií je toho času taký, že v dôsledku nedostačujúcich síl sme ostali stát’...*“ Zaoberal sa tiež myšlienkou vzdať sa útokov v tomto smere a odvetiť časť jednotiek skupiny Schill na sever.

Horúca linka ministra Čatloša

Na Ministerstvo národnej obrany prišiel mjr. Ján Kovačovič z Banskej Bystrice s odkazom od Jána Goliana, aby sa bratislavská posádka prebojovala na povstalecké územie. Počas porady s prednostom spravodajského oddelenia Jánom Stanekom, neskôr známym Železným kapitánom, vstúpil do miestnosti Ferdinand Čatloš. Voči Golianovej požiadavke nemal podľa historika Jozefa Jablonického námietky...

Inak si však na to spomína vtedy kapitán Jozef Tóth. Golian ho dal zavolať ako blízkeho spolupracovníka s tým, že mu už tri razy telefonoval Čatloš, ale on s ním nechce hovoriť. Tóth mal zistiť, čo teda chce a pritom neprezradiť nič z toho, čo sa deje v Bystrici.

Tóth od spojára v ústrední zistil, že minister volá na vojenskej linke, ale nie z Bratislavy, pravdepodobne z Horných Motešíc. Gen. Čatloš začal rozhovor výzvou, aby nebláznili, stiahli vojsko do kasární a čakali na vhodnejšiu chvíľu. Tóth

mu odvetil, že vhodnejšia chvíľka už nebude a ak on verí Nemcom, tak povstanci nie.

Čatloš sa opýtal, či ich je dosť, ak si trúfajú na takú veľkú akciu: „*Povedal som, že s nami sú všetci, ktorých sme považovali za potrebných a užitočných, a že o zradcov nestojíme,*“ uvádza sa v knihe *Pamäti generála Tótha*. Pozoruhodné je, že Čatloš telefonát ukončil rezignovaným želaním, aby sa povstanci držali...

Útok na Kysak...

Vojaci z brigády Čapajev sa rozhodli pre útok s tankami. Skupina piatich LT-38 mala vyradiť železničné stanice Kysak a Obišovce. Na každom tanku sedelo niekoľko partizánov a k tomu dve nákladné autá s pechotou. Podľa Petra Velčického skoro ráno 1. septembra sa Naništova čata cez Žehňu a Šarišské Bohdanovce presunula na hlavnú cestu Košice – Prešov. Pri Lemešanoch zlikvidovali osádku nemeckého osobného auta. Onedlho natrafili na dva koňmi ťahané vozy s desiatkou okupačných vojakov, všetkých postrieľali.

Zdalo sa, že ani útok na kysackú stanicu nebude predstavovať problém. Podľa partizánskych prieskumníkov sa tam nachádzala len malá zaisťovacia jednotka. Dôstojnícky zástupca aspirant Ján Naništa im uveril a po príchode do Obišovíc svoju čatu rozdelil na dve časti...

...sa zmenil na drámu

Približne o 4. hodine ráno jeho stroj zničil výstrelom z kanóna strážnu búdku pri obišovskom moste. Práve v tej chvíli sa na trati objavil Panzerzug 62, doposiaľ ukrytý v terénnom záreze. Spustil paľbu a zasiahol posledný LT-38 z Naništovej skupiny do palivových nádrží.

Povstaleckí tankisti na presune.

foto: archív redakcie

Pri explózii veliteľ des. ašp. Ľudovít Urbanec a jeden partizán boli ihneď mŕtvi, nabíjač Klúka utrpel smrteľné zranenie.

Naništov stroj spolu s tankom des. Štefana Veselovského ustúpil pod most. Nemecký pancierový vlak zatiaľ zničil ďalší LT-38, ktorému velil slob. Gajdoš. Celá osádka zahynula. Dôstojnícky zástupca ašp. Blažej Smoleň sa po neúspešnom pokuse nadviazať so zvyškom čaty rádiové spojenie rozhodol ustúpiť do Zlatej Bane. Jeho tank však pri odbočovaní na hlavnú cestu zapadol do betónového jarku.

Krvavý boj

Z Naništovej čaty zostali iba dva LT-38 zablokované pod železničným mostom. Napriek nevýhodnej pozícii pokračovali v boji. Panzerzug vyšiel na most, odkiaľ na čapajevcov spustil paľbu z mímometov. Keď po niekoľkohodinovom vzájomnom ostreľovaní začala tankom dochádzať munícia, rozhodol sa Naništa vyjednávať. Vyšiel z tanku s bielou látkou v ruke, no výbuch mímometného projektilu mu odtrhol obe nohy. Zraneniam zakrátko podľahol.

Keď o 11. hodine tanky pod mostom vystrelili všetku muníciu, zvyšní vojaci a partizáni sa chceli zachrániť útekem. Niekoľkým sa podarilo prebehnúť do vodného mlyna. Jedného pri brodení Svinky zastrelili Nemci, dvaja spáchali samovraždu, ďalší štyria padli do zajatia. Smoleňovo mužstvo zo svojho imobilného vozidla vymontovalo závery zbraní a pešo prešlo do Guľvasa (dnes Dulova Ves), kde sa pridali k spolupojovníkom.

Spomienka svedka

Náhodný očitý svedok, maliar a publicista Štefan Bednár, to vo svojich spomienkach *Dvojník Šimon ide do Povstania* opisuje takto:

„*Hneď za ohybom cesty k stanicí sme videli padlých partizánov.*“

Ležali pod plotom a v priekope pri ceste. Bolo horúco, obletovali ich roje múch. Na lúke pred viaduktom sme zbadali vraky našich tančiek. Nehybné alebo zhorené. A vedľa nich aj mŕtvolky slovenských vojakov. Naveky mi utkvé v pamäti obrnatej uniforme mu svietila čistá, belostná slobodnícka hviezdička... Bez prekážok sme sa dostali na stanicu. Časť budovy bola zdemolovaná, za ňou plno nemeckého vojska a na konci perónu ako hrbka nešťastia ležali, sedeli a stáli naši ranení. Nariekali i zúfalo kričali od bolesti. Nemeckí strážni sa na nich zabávali...“

Zbraná misia v Nitre

Veliteľ nitrianskej posádky mjr. Ján Šmigovský dal zatknúť pplk. Jána Černeka, ktorý sa ako

Pplk. Ján Černeka mal podľa plánu prevziať velenie vojenskej posádky v Nitre, ale proti Jánovi Šmigovskému nemal šancu.

foto: archív redakcie

veliteľ Okresnej vojenskej správy pokúšal z poverenia Goliana získať miestnych vojakov pre Povstanie. Šmigovský sa mohol spoľahnúť na slovenských Nemcov nadporučíkov Ceizela a Waloucha. Naopak Černeka zostal sám, pretože mu neprišla prisľúbená pomoc. Šmigovský ho vykázal ako „osnovateľa sprisahania proti štátu“ do stráženej miestnosti so zamrežovanými oknami.

Pre väzňa prišlo večer komando SS, ktoré z Bratislavy priviedol Walouch. Kasáren-

ská brána však pred nimi zostala zatvorená a tak do nej začali strieľať. V tomto zmatku Černeka prebehol k zadnému vchodu do kasární, kde ho veliteľ stráže prepustil. Na cestu dostal pištoľ a tak sa pešo doterail do Zlatých Moraviec.

Prvý september 1944 očami detí

Keď sme si sadali do lavíc, objavila sa pani učiteľka Zelenková, sestra nášho učiteľa. Privítala nás s vynúteným úsmevom... V jej smutných očiach sme uvideli slzy, no pokračovala: „*Určite sa po pánu učiteľovi obzeráte. Pozdravuje vás. Ako ste si všimli, v dedine je plno vojakov a aj on musel nastúpiť do armády ako záložný dôstojník.*“

Keď sa opýtala prvkov, či sa do školy tešili, do triedy vstúpil predseda Revolučného národného výboru v sprievode poručíka. Učiteľku zavolať k dverám a podal jej nejaký papier. Pri odchode nám zakričal: „*Asi pôjdete domov!*“ Cez okná sme videli, ako rozhadzuje rukami, čo neveštilo nič dobré. Napokon učiteľke odovzdal čs. zástavu. Vrátila sa do triedy so slovami: „*Ako vidieť, žiaci, máme opäť Československú republiku a veľa starostí, no zvládneme to.*“

Rozvinula zástavu a za našej pomoci ju zavesila na školskú tabuľu. „*Pán richtár odkazuje vašim rodičom,*“ povedala, „*že kto vlastní takúto zástavu, nech ju vyvesí na dom.*“ Ja som ako prvý zareagoval, že na našom dome taká zástava vlaje už od rána. „*Dobre,*“ riekla, „*od zajtra je v našej škole vyučovanie prerušené, pretože v učebniach umiestnia vojenské zariadenia.*“ Vtom na dvore začali autá tak vrčať a trúbiť, že nebolo už ničomu rozumieť. A tak sa pani učiteľka s nami rozlúčila: „*Pre vás všetkých hovorím zbohom, možno zakrátko dovidenia.*“

(Úprava a medzititulky redakcia Bojovník.)

Nástup do Povstania.

foto: archív redakcie

Bez jediného rozsudku: 120 p

(Pokračovanie zo str. 1)

Pamätám sa, ako k nám do poldruhaizbového bytu v Avione chodili na noc, na dve cudzí muži. Boli to ilegálni pracovníci či zbehovia zo zajateckých táborov. Srbi si na uja po vojne spomenuli, v denníku Čas uverejnili ďakovný list. Netušili, že už nie je na žive. Teta často chodievala s odkazmi kade-tade a mňa brávala so sebou, aby bola nenápadnejšia.

Ako to bolo s tou rozsiahlou raziou?

Do konca roku 1944 zodpovedalo za zatýkanie a väznenie v Justičnom paláci v Bratislave vtedajšie ministerstvo pravosúdia pod vedením Štefana Tisu, vzdialeného príbuzného prezidenta. Súčasne sa stal po Vojtechovi Tukovi predsedom vlády. Začiatkom nového roka schválil plnú právomoc gestapa vo väzniciach a situácia sa zhoršila. Zatýkanie rozbehli po tom, čo sa nacisti dostali do Čatlošovho trezoru, kde našli kompromitujúce dokumenty.

Strýka zradili jeho najbližší kolegovia, poznám ich mená.

ského pravosúdia, protestoval u Štefana Tisu. Zdôrazňoval, že by bolo podľa platného práva v rozpore so suverenitou slovenského štátu odovzdať Nemcom politických väzňov, z ktorých navyše väčšina ešte nebola odsú-

tonom Kostolanským začiatkom februára 1945 ušiel z Justičného paláca. To vohnalo Nemcov do nepríčetnosti. Údajne sa pripravoval útek všetkých žalárových v Bratislave, no Široký rozhodol, že takú akciu treba od-

našli. V pamäti mi utkvela krutosť, ktorá z gestapákov vyžarovala. V ten deň som dospel o niekoľko rokov.

Vášho strýka na štyri týždne zavreli vo väznici Justičného pa-

to nám ju po vojne jeden z oslobodených väzňov doniesol. Vraj ju strýko držal aj v plynovej komore. Zrejme mu to nejaký Nemeec povolil. Doteraz ju prechovávam ako to najcennejšie, čo mi po ňom zostalo.

Moderný bytový komplex Avion, v ktorom vyrastal Ľudovít Sabadoš, 50. roky minulého storočia.

dená. Premiér však zareagoval: „Vyserte sa na suverenitu! Robte, čo vám prikáže gestapo!“

Podobné stanovisko zaujal Čatlošov následník na minis-

ložiť o dva-tri dni. To sa stalo pre mnohých osudné... Inak, o Kostolanskom, ktorý sa po vojne stal riaditeľom bratislavskej tlačiarne Pravdy a Rudého práva, sa tvrdí, že udal ostatných ôsmich tlačiarov, ktorí vydávali ilegálnu komunistickú tlač a boli väzňami tohto osudného transportu. Verejne na to upozornil jeden z nich Anton Kadnár, keď naložili väzňov za prítomnosti ich rodinných príslušníkov za Justičníkom do nákladných áut. Kostolanský sa k tomuto obvineniu po vojne nikdy nevyjadril.

Po Valéra Kubániho prišli esesáci ráno 5. februára 1945. Ako prebiehalo jeho zatknutie?

Strýko zastával funkciu veliteľa hlásnej služby Leonard 2, v rámci ktorej na kopcoch Malých Karpát rozmiestnili pozorovacie hlásky. Jedna z nich stála až do začiatku 90. rokov na okraji Horského parku. Strážili aj strategický železničný tunel pri Pražskej ulici. Mali za úlohu hlásiť smer letu spojeneckého letectva a vydávať náletové poplachy, ktoré od leta 1943 bývali čoraz častejšie.

Veliteľstvo sídlilo v kasárňach na Uršulínskej ulici, dnes táto budova slúži ako gymnázium. Keď tam vtrhol gestapo, službukonajúci na bráne stíhol telefonicky varovať strýka v kancelárii na poschodí. Ten duchapľne zavola domov tete, ktorá ihneď schovala dve nelegálne držané pištole pod hromadu zemiakov v špajzi. Mne okolo krku prehodila pás nábojov a navliekla mi modrý námornický kabátik. To už gestapo búchalo na dvere. Mohlo byť deväť hodín ráno. Zahnali nás do kuchyne a zamerali sa na obývačku. Hľadali do štvrtej poobede, no neviem, čo

láca. Mohla sa teta s ním vtedy stretnúť?

Kdeže, no chodieval som s ňou do jedného činžiaka na Šoltésovej ulici, na druhé poschodie. Odtiaľ bol výhľad na dvor, kde mali väzni každé ráno rozsvičku. Existovala akási regulácia medzi rodinami, aby sme tam neboli naraz všetci, čo by bývalo podozrivé. Teta ma brávala aj k vysokému múru Hurbanovských kasární v slepej uličke oproti Dvom ľavom, teraz je to Dobrovského ulica. Tam sme do dohodnutej pivnice odkladali civilné oblečenie pre zbehov z blízkych kasární a likvidovali odložené rovnošaty, aby sa ľahšie zapojili do SNP. Občas preberala strýkovu zakrvenú bielizeň. Neklamný dôkaz, že ho pri výsluchoch bili. Tak sme mu vymenili aj uniformu, v ktorej ho zatkli, za civilné šaty.

Ujo tetu prostredníctvom listička požiadala, aby mu priniesla Kralickú Bibliu s venovaním od jeho mamy. Bola v nej pečiatka s ujoovým menom a adresou, pre-

Boli ste pri Justičnom paláci na Bielu sobotu 31. marca, keď odtiaľ deportovali politických väzňov. Ako si spomínate na tú atmosféru?

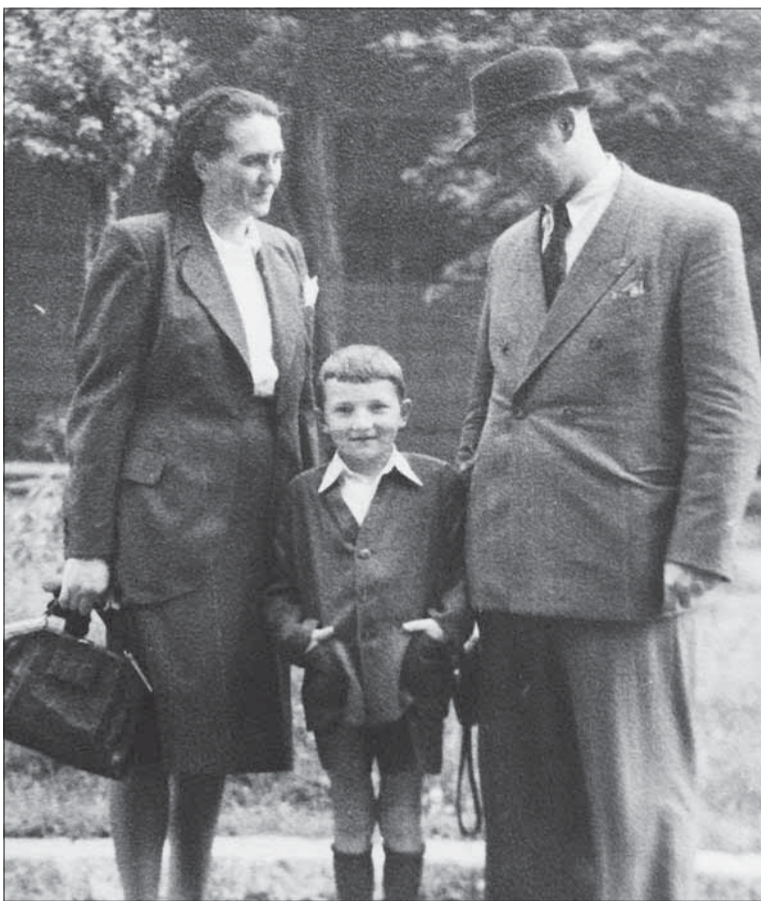
Dotknuté rodiny dostali pred veľkonočnými sviatkami echo, že väzňov budú v sobotu podvečer transportovať. Pred zadným vchodom Justičného paláca na Chorvátskej ulici sa zišlo množstvo ľudí. Mal som vtedy iba šesť rokov, no pamätám si na rastúce napätie. Boli sme už v operačnom pásme Červenej armády, sovietske stíhačky lietali nad Bratislavou. Ešte sa nebombardovalo, no boje o hlavné mesto boli na spadnutie. Sovietske predsunuté hliadky sa blížili k okrajovým štvrtiam.

Esesáci začali väzňov ládovať do dvoch nákladiakov. Tí si navzájom pomáhali pri nastupovaní. Pokúšali sme sa im hodiť balíčky na cestu. Nemci chceli proti ľuďom tvrdo zasiahnuť, no veľmi neuspeli, lebo nás tam bolo veľa. Všetko sa však udialo veľmi rýchlo. Tam som uja videl naposledy. Ešte sme síce s tetou bežali na železničnú stanicu, no esesáci vytvoril koridor a ďalej nás nepustili.

Dodatčne ste sa však dozvedeli, ako to tam vyzeralo, nie?

Áno, na hlavnú stanicu ich zobrali zozadu cez Jaskov rad, kde bola bránička vedúca k úplne poslednej koľaji číslo 22.

Tam pristavili súpravu s jedným z dvoch pancierovaných vlakov, ktoré mali brániť Bratislavu, aj s dvoma dobytčákmi pre politických väzňov. Pripojili k nim osobné vozne, ktoré postupne naplnili utekajúce nemecké rodiny a ľudácki prominenti, ktorí si to namierili do Ho-

Ľudovít Sabadoš s tetou a strýkom v Bratislave.

Dávali mu za vinu všetko možné i nemožné. Aj prepád muničného skladu v Trnave, alebo že počúval rozhlasové vysielanie zo zahraničia, čo mal vlastne v náplni práce. Sledoval priebeh povstaleckých bojov a spolu s inými dôležitými informáciami ich odovzdával domácejmu odboju. Medzi udavačmi sa objavil aj jeden vrcholový športovec, s ktorým mal nevybavené účty z predchádzajúceho obdobia.

Aktivistu Flóry JUDr. Karol Vagač, hlavný prokurátor sloven-

terstve národnej obrany – Štefan Haššík k prevedeniu dôstojníkov spod slovenskej vojenskej prokuratúry pod gestapákov. Nacisti z pomsty zatkli Vagačovho brata Júliusa, úradníka v národnej banke. Tiež ho zaradili do druhého bratislavského transportu. Domov sa už nikdy nevrátil.

Karol Vagač sa zachránil tým, že potom, ako odbojáři oslobodili z nitrianskej väznice komunistických funkcionárov Viliama Širokého a Júliusa Ďuriša, spolu s dr. Júliusom Viktorým a An-

Pamätná tabuľa pri hlavnej bráne Mauthausenu venovaná českým a slovenským obetiam nemeckého nacizmu.

opravených

liča a Skalice, kam sa presunula ľudácka vláda. Vlak sa pohol až pred polnocou. Keď však vošiel do tunela, Sovieti začali okolie bombardovať. „Hrdinovia“ gestapáci sa rozutekali. Keby to väzni vedeli, možno by sa pokúsili o hromadný útek. Keby...

Vlak sa vrátil na stanicu, opäť k nemu dajaké vagony pridali. Až po polnoci, teda 1. apríla na Veľkonočnú nedeľu sa pohol na západ. Išlo o jednu z posledných súprav, ktorá stihli prejsť cez Červený most na Železnej Studienke a tri mosty v okolí Devínskej Novej Vsi. Potom ich Nemci vyhodili do povetria.

Tušili ste, že strýka vezú do koncentračného tábora tak ako iné transporty s politickými delikventami?

O nijakých predchádzajúcich transportoch sme nemali ani pocity. Ani od železničiarov sme sa nič nedozvedeli, hoci to dobre vedeli, však mali rozpis, vlak smeroval na Viedeň.

Takže sa dostali do Viedne?

Nie, cez Devínsku Novú Ves a riekou Moravu prišli ráno do Gänse Dorfu. Tam vlakvedúce mu oznámili, že železničný zvršok smerom na rakúsku metropolu je poškodený, preto sa musela celá súprava obrátiť. Chvilu to trvalo. Väzňom tam dali pitnú vodu a do každého vagona jednu štangľu salámy pochybnéj kvality, zrejme z konského mäsa

a otrúb. Skúšal som, aké salámy sa vtedy v ríši vyrábali, a zistil som, že na jedného pasažiera vyšli tri krúžky! Doteraz je mi záhadou, ako si ju rozdelili, lebo ostré nože pri sebe určite nemohli mať.

Vlak teda nasmerovali na sever a vari cez most pri Záhorskej Vsi sa vrátil na Slovensko...

Podľa zápisov celkovo štyrikrát prekročil hranice medzi Slovenskom a treťou ríšou, resp. protektorátom. Za Brodským opäť prešiel Moravu a cez Lanžhot dorazil v popoludňajších hodinách do Břeclavi.

Tam gestapo z dobytčieho vagona vytiahlo päť osôb. Prečo práve ich?

Na to nik nemá odpoveď. Išlo o významné osobnosti: výtvarníka a publicistu Štefana Bednára, dve sestry povstaleckého generála Rudolfa Viesta – Annu Hrušovskú a Oľgu Kraftovú aj s manželom, profesorom Ferdinandom Kraftom, a o Viestovho švagra Jozefa Tomeška, kníhkupcu zo Zvolena. Kto vie, možno Nemci uvažovali, že ich vymenia za svojich v zajatí. Uväznili ich v Kounických kolejích v Brne. Napokon sa všetci piati dočkali oslobodenia. Ako jediní z transportu...

Ostatní pokračovali cez Znojmo a Jihlavu do Českých Budějovic. Tam sa hlásili až 4. apríla. Z Bratislavy, ktorú akurát v ten deň

Mauthausen, hlavné nádvorie s barkmi, fotografia po druhej svetovej vojne.

oslobodila Červená armáda, to bolo vyše 260 kilometrov. Prečo im to trvalo tak dlho?

Pravdepodobne cestovali iba v noci, lebo sa nachádzali v operačných pásmach leteckých síl

ra. Kapitán Rudolf Hrach videl, ako vyčerpaní prichádzajú. Viacerých poznal ako spoluväzňov z Justičného paláca. Podľa neho však dorazili peši z Viedne. Ľudí z druhého bratislavské-

mi nepodarilo dohľadať) a štyri dievčatá zo ZSSR. Žiaľ, neviem ako sa volali. Vyvinul som veľké úsilie, aby som do tohto vniesol viac svetla, no relevantné dokumenty chýbajú. Aj keď mi vyšiel v ústrety inštitút Mauthausen Memorial, Veľvyslanectvo Ruskej federácie v Bratislave, archívy bezpečnostných služieb a vojenstva v Prahe aj Paríži, nezistil som to.

Zostavil som len pracovný zoznam 27 sovietskych občanov, ktorých v tých dňoch zavraždili v Mauthausene, no nedokážem určiť, kto z nich patril do bratislavského transportu. Zistil som aj mená štyroch Francúzov, no v „našom“ transporte boli iba dvaja. Vzápätí rovnakým spôsobom – Cyklonom B – zlikvidovali nacisti transport KL 3, vypravený 7. apríla z Brna. Aj po nich zostali iba hromady popola, ktoré v kovových sudoch vyviezli na skládku.

Ale podľa niektorých svedkov gestapáci otrávil väzňov po príchode do tábora čiernou kávou...

Tu sa odvolávam na renomovaného profesora medicíny Josefa Podlahu, nášho rodinného priateľa. Tvrdil, že ich Nemci usmrtili plynom a spálili v novopostavenom krematóriu číslo 3. Trvalo to dlhšie, lebo fungovala už iba jedna, nová pec. Dve staršie esesáci rozobra-

Veliteľ tábora Franz Ziereis (v strede) s Heinrichom Himmlerom (vľavo) v kameňolome počas inšpekcie koncentračného tábora Mauthausen.

Spojencov. Strýkovi sa podarilo z Budějovic poslať prostredníctvom neznáameho Čecha malý „řahák“, v ktorom píše, že lietadlá rozbombardovali tamojšiu stanicu a poškodili železničné spojenie na Dolné Dvořiště. Z toho mi vypláva, že sa deportovaní vydali na stokilometrový pochod do Ríše, dnes do Horného Rakúska.

Vysilení po strastiplnej ceste urobili každý deň maximálne 25 kilometrov. Ak ich dovedy registrovali 120, tak sa im „stratilo“ sedem osôb. Podľa esesáckych sprievodcov, zväčša karpatských Nemcov, sa nik nepokúsil o útek. Jednoducho tých, čo nevládali, nemilosrdne odbachli. Do Mauthausenu dorazilo podvečer 7. apríla 113 väzňov. Inak, tým kolaborujúcim Nemcom z okolia Handlovej (mám ich zoznam) sa po vojne nič nestalo, hoci viacerých naše orgány vypočúvali. Očividne nedôsledne.

Kto všetko bol medzi nimi?

Väzni z predchádzajúcich transportov podávali po vojne kusé a rozporuplné informácie. Napríklad doktor Sergej Panov z Holiča, ktorý pracoval v dezinfekčnom komande, tvrdil, že prišli už začiatkom februá-

ho transportu nepustili esesáci k ostatným, vzápätí ich zlikvidovali. Potom sa spustili reči typu jedna baba povedala... Vychádza mi, že tam bolo 83 Slovákov, ich mená sa postupne spresňovali. Zvyšných 30 tvorili najmä občania Sovietskeho zväzu a dvaja Francúzi.

Na rozdiel od prvého transportu v tomto boli aj ženy. Kolko ste ich napočítali?

Sedem. Okrem spomínaných dvoch Viestových sestier jedna česká parašutistka (meno sa

Zachovaná kremáčna pec v Mauthausene.

Česko-slovenský pomník pražského sochára Antonína Nykla z roku 1959 patrí medzi najpôsobilšie.

Bez jediného rozsudku: 120 popravených

(Dokončenie zo str. 5)

li, aby zahladili stopy po svojich zverstvách. Podľa jedného svedectva sice začali s registráciou väzňov z Bratislavy, no potom to nechali. Asi znechutení zo správ, že sa Červená armáda už prebojovala do centra Viedne.

Ako to, že telesné pozostatky obetí z prvého transportu sa zachovali a previezli ich po vojne do Bratislavy, kde ich pochovali na cintoríne v Slávičom údolí?

Zahynuli hneď pri nálete Spojencov pri Melku alebo zomreli na následky týchto zranení, keď im gestapáci neposkytli zdravotnú pomoc. Ich teda nemuseli posielat' do plynu a potom do kremačnej pece. Jednoducho, telá zakopali do masového hrobu.

Aké profesie boli v transporte ešte zastúpené?

Napríklad piati dôstojníci. Priamo z Bratislavy pochádzza-

11. narodeninám daroval revolver s bonusom, že môže zastrelit' 40 väzňov, ale s podmienkou, že sa im postaví zoči-voči. A ten faganisko to urobil. Kto vie, či mal nejaké výčitky... Zierys zvykol novopríchodiacim zreferovať, aké móresy vládnú v tábore, že sa im skončil pohodlný život a budú pracovať do úmoru.

Klamal ich. Ani pracovať ich tam nenechal...

Iste. Po vojne bádatelia napočítali 62 spôsobov, ako Nemci v Mauthausene vraždili ľudí. Najčastejšie lámaním väzu na schodoch smrti v kameňolome, iných ubili len tak na smrť. Po tomto privítaní naši väzni postúpili k tzv. múru nárekov, kde sa museli vyzliecť donaha. Nechali ich tam v noci dlho stáť, ešte bolo chladno. Potom ich nahnali pod studenú sprchu a odtiaľ do zvláštneho bloku. Zrejme podvečer 9. apríla ich natlačili do plynovej ko-

Na Appelplatzi s barakmi býva v lete rušno, prichádzajú najmä skupiny mladých ľudí z Rakúska a Nemecka.

Tým ste mi dali dopredu odpoveď na otázku, prečo ich z Bratislavy odľifrovali štyri dni pred oslobodením hlavného mesta. Ved' už sa na to mohli vykašlat', nie? Bola v tom aj fanatická odanost' tretej ríše či pomstychtivost' až za hrob?

Z každého trochu, ale ľudáci sa veľmi báli. Keby po oslobodení väzni z Justičáku otvorili ústa... Napríklad dôstojníci za-

Ak už Nemci nerobili v koncentračnom tábore registráciu, nestihli to ľudácke orgány?

V Justičnom paláci určite stihli zostaviť zatýkacie protokoly, zápisy z výsluchov, zoznamy konfidentov ÚŠB, Hlinkovej gardy, gestapa, Deutsche Partei a podobne. V archívoch sa však z toho podarilo nájsť iba zlomok. Podľa všetkého sa po vojne dostali do rúk sovietskej tajnej služby NKVD a tam sa stopa stráca. Už som dvakrát písal do Moskvy, zatiaľ bez úspechu. Gestapo v Bratislave svoje dokumenty zničilo, no vo filiálke v Banskej Bystrici, ktorá sa presunula do Nítry, nebolo až také dôsledné. Našli sa zoznamy ľudí určených na zadržanie.

Piateho mája obsadili Mauthausen vojaci 41. prieskumnej jednotky 11. americkej obrnenej divízie. Predtým väčšina esesákov utiekla. Asi tridsiatich, ktorí zostali, väzni zlynčovali. Kedy ste sa s tetou dozvedeli o strýkovom osude?

Krátko po oslobodení priplávala po Dunaji do Bratislavy loď s oslobodenými väzňami. Už vtedy viacerí spomínali, že celý strýkov transport skončil po príchode do Mauthausenu v plyne, že sa ani do tábora medzi ostatných nik z neho nedostal. Ale okrem niekoľkých neoverených a zmätočných správ, lebo pobyt v koncentráku všelijako pôsobil na psychiku ľudí, vyskytovali sa aj úmy-

selné dezinformácie. Napríklad, že transport Nemci nezlikvidovali, všetci sa dočkali slobody a presunuli ich na rekonvalescenciu do francúzskeho primorského strediska v Nice. Alebo že Valéra Kubáňho Američania po oslobodení aktivovali a práve slúži v hodnosti kapitána vo vojenskom letectve Spojencov.

Prečo by si to ktosi tak cielene vymýšľal?

Tým, čo po Bratislave, ale i v zahraničí šírili takéto klamlivé zvesti, išlo o to, aby sme sa čím neskôr dozvedeli pravdu a aby tak mohli pozametat' za sebou stopy a mali čas vygumovať svoju špinavú minulosť. Boli to zradcovia, donášači a úspešní prevracači kabátov, ktorí sa usalašili na teplých miestach vo verejnej správe. Taký osvedčený scenár sa však opakuje po každom historickom zvrate.

Takže vám ešte dodávali falošné nádeje. Ako dlho to trvalo?

Vlastne až keď vdovám po dvoch rokoch vydali úmrtné listy. Už na sklonku vojny sa začali u nás v byte v Avione stretávať pozostalí, navzájom si radili a pomáhali. Takto sme sa spoznávali a postupne sa rozširoval zoznam deportovaných. Tie chudinky ani v ťažkých povojnových časoch nemali z čoho žiť, pritom sa zväčša starali aj o deti. Nemali nárok na sociálne príspevky, vdovské, sirotské. Tie im potom neraz vystavovali darebáci dobre usadení v štátnej správe. Paradoxy doby...

Až do roku 1948 bola v spoločnosti aká-taká snaha objasniť okolnosti smrti ich manželov na základe konkrétnych svedectiev, vzdať im hold a česť. Potom však nastúpilo obdobie, keď o tzv. občianskom odboji nebolo radno hovoriť. Veď aj partizánskych veliteľov vešali a zatýkali významných komunistov z ilegality. Medzi pozostalými obet' sa šušľalo, že keby ich otcovia a muži koncentrák prežili, tak by ich v 50. rokoch zomlela súdna mašinéria. Až koncom 80. rokov sa začala objektívnejšie hodnotiť história, aj tá protifašistická.

Pietna sieň s menami 86-tisíc väzňov, ktorí zahynuli v Mauthausene.

lo 20 ľudí, z toho osem spomínaných tlačiarov. Jeden z nich, už spomínaný Anton Kadnár mal dvoch synov, ktorých som poznal. Milan vyštudoval moskovský Inštitút medzinárodných vzťahov, stal sa uznávaným diplomatom a spisovateľom. Bol okrem iného v rokoch 1977 až 1983 veľvyslancom v Rakúsku. Vtedy sa pokúšal viac zistiť o tragickom skone svojho otca, no nepochodil.

Ten, kto navštívil muzeálny areál v Mauthausene, vie, že sa po vstupe cez dolnú bránu prichádza na rozsiahly dvor s garážami a potom sa ide po schodišti popri budove veliteľstva tábora až na plác pred druhou bránou... Tak dajako išli aj väzni z Bratislavy?

Zrejme. Na prvom nádvorí ich nechali nastúpiť do radov, hádam ich, ako zvykol, privítal sám veliteľ tábora Franz Zierys. Netvor, synovi k jeho

mory. Zaznamenali dátum ich úmrtia – 10. apríla 1945. Dvere do komory už veľmi nepriľiehali, preto jedovatý plyn unikal von. Namiesto pôvodných 10–15 minút zomierali v mukách omnoho dlhšie, niekedy museli splynovanie zopakovať.

Z piatich transportov zo Slovenska do Mauthausenu je najznámejší ten prvý. Zrejme preto, lebo kolónu nákladniakov pri Melku rozstrelala letka Spojencov. Omylom sa domnievali, že ide o presun vojakov. Tie ďalšie tri z Nítry a Trenčína išli na autách či po železnici?

Vlakom. Z ostatných politických väzňov väčšina prežila. Iba tých z druhého bratislavského transportu okamžite poslali do plynu. Z toho vyvodzujem, že mnohí privedia vedeli a tak sa stali pre niektorých ľudáckych funkcionárov i Nemcov nebezpeční. Preto ich do Mauthausenu poslali s označením RU – návrat nežiaduci.

pojení do odboja, dr. Jozef Beňuška, prednosta Ústrednej štátnej bezpečnosti, ktorého zatkli, lebo zatajoval informácie o príprave Povstania, alebo reformovaný kňaz Štefan Štunda. Bol poslancom Slovenského snemu a súčasne aktívnym účastníkom odboja. No aj ďalší.

Na pietnom akte pri československom pomníku v areáli KT Mauthausen, 6. máj 2018.

Ľudovít Sabadoš: Splácam veľký dlh

Teta Boženka sa prvý raz išla pozrieť do koncentračného tábora v Mauthausene v čase politického odmäku roku 1968 so zájazdom SZPB. Po návrate týždeň vôbec s nikým nedokázala hovoriť. Aj mňa sa zmocnil taký strašný pocit v roku 1972, keď som tam bol prvýkrát. Ešte som tam zavítal tri razy, naposledy v auguste 2019. To už bolo po generálnej rekonštrukcii celého areálu.

Trocha ma to rozladilo. Je to tam všetko moderne naaranžované, čistučné, akurátne, no akoby sa vytratila pôvodná atmosféra hrôzy. A tak múzeum adresne neosloví mladých ľudí, ktorí nevedia podrobnosti o zverstvách, čo sa tam kedysi odohrávalo. Prostredie pôsobí až sterilne. Všetko je tam tak dokonale upravené, že keď som chcel doniesť na symbolický strýkov hrob v Rači za hrst' prstí, nemal som ju ani odkiaľ

vziať. Tak som priniesol kamienky z parkoviska.

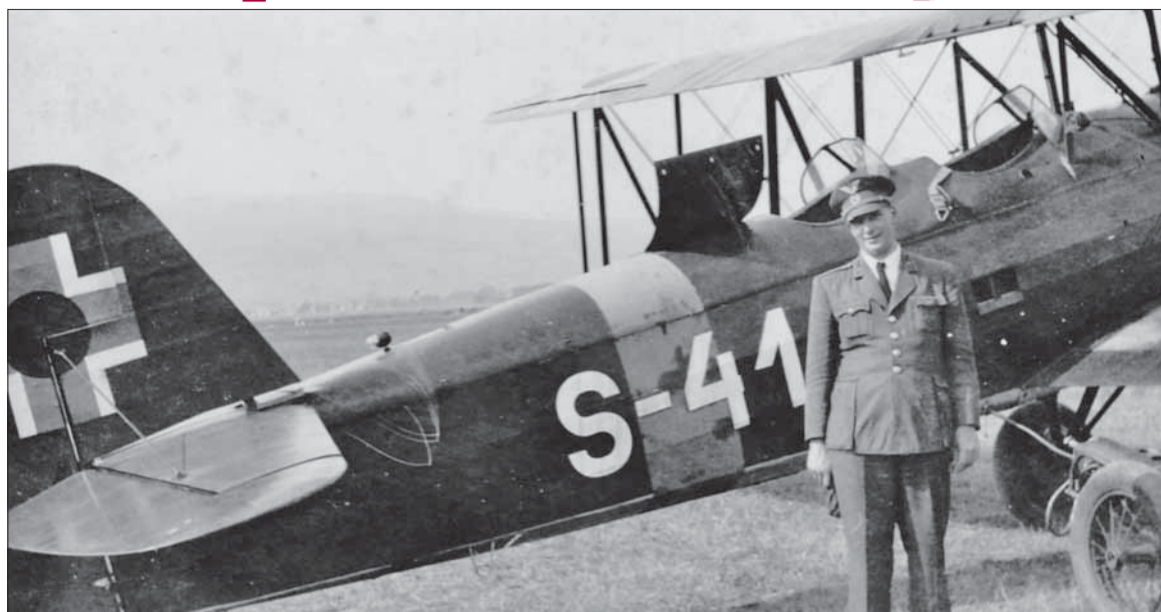
Strýko Valér na pôsobivom zozname

V pamätnej izbe je vysvietená expozícia so zoznamom 86-tisíc mien umučených. Vďaka výpočtovej technike som medzi nimi našiel aj uja Valéra. Podľa dostupných informácií sa celkový počet zavraždených v KT Mauthausen a jeho filiálkach odhaduje na 122- až 220-tisíc! Len v apríli 1945 v centrálnom tábore nacisti poslali do plynu vyše 1 400 ľudí.

Odvtedy sa už na Slovensku štyrikrát zmenil politický režim, no stále sa o druhom bratislavskom transporte málo vie. Nepoznáme mená všetkých väzňov, iba sa dohadujeme, v Bratislave nemajú ani pomníček.

Záujem detí a vnukov

O prvom transporte sa veľa píše, hoci väčšina jeho príslušníkov tamojšie peklo prežila. Medzi nimi aj Ľudovít Benada, po vojne dlhoročný podpredseda a predseda SNR, profesor Karol Straňai, významný telovýchovný pedagóg, Karol Markovič, riaditeľ filiálky Sloven-

Npor. Valér Kubáni, ktorý mal vojenskú odbornosť letec, pred dvojplášnikom – stíhačkou vo Vajnoroš.

skej národnej banky v povstaleckej Banskej Bystrici.

Ale aj syn Karola Šmidkeho Dragutín, otec Alexandra Dubčeka Štefan, filmový teoretik a prekladateľ Pavel Branko či donedávna aktívny funkcionár SZPB Otto Wagner. Z Čechov spomeniem neskoršieho prezidenta ČSSR Antonína Novotného.

Odkedy som na dôchodku, usilujem sa splatiť svoj osobný i celospoločenský dlh. Hodlám tak robiť, kým naposledy nezavriem oči. Podarilo sa mi doplniť zoznam zavraždených. Pred dvoma rokmi som pre svoje deti a vnukov zostavil publikáciu. Počas Covidu zväčša sedeli na homeoffice. Tak nech si to preštudujú...

Prejavili o to veľký záujem, čo ma posmelilo. Štúdiu spresním, doplním o životné osudy väzňov z druhého transportu. Už som pripravil texty asi o 35 obetiach nacistického besnenia.

Báda to, čo historici zanedbali

Ďalších potomkov ľudí z transportu ešte vyhľadávam, neraz detektívnym spôsobom. Najmä u dcér, ktoré sa vydali a zmenili si priezvisko, je to komplikované. Študujem v archívoch, matrikách, obecných kronikách. Oslovujem primátorov a starostov, veľvyslancov. Niekedy mi pri bádani pomôže náhoda, ako keď som nedávno našiel dcéru podplukovníka Vojtecha Ábela. Vrátil sa chorý

z Povstania do Piešťan, kde ho začiatkom decembra 1944 udali podľa všetkého jeho vzdialenejši príbuzní.

Veľmi závidím publicistke Viere Zajacovej, ktorá roku 1970 vydala knihu *Slováci v Mauthausene*. Vtedy ešte mohla hovoriť s priamymi svedkami. Teraz z nich už nik nežije. Neľutujem však energiu a čas, ktorý nežistne venujem tomu, čo iní, aj profesionálni historici, desaťročia zanedbávali. Nik a nič by nemalo byť zabudnuté! O to viac, že práve oni a ich druhovia v ilegálite vybojovali pre moju a ďalšie generácie to, čo dnes berieme ako samozrejmosť a niekedy si to vôbec nevážime.

Spracoval: Martin Krno

Ľudovít Sabadoš pred svojím domom v Devínskej Novej Vsi.

Mal dve mamy a dvoch otcov

Ľudovít Sabadoš prišiel na svet 19. júna 1937 v matkinom rodisku Gaň pri Sereďi. S rodičmi však býval v susednej dedine Kajal, odkiaľ pochádzal jeho otec, tiež Ľudovít. Tá viedenskou arbitrážou pripadla Maďarsku.

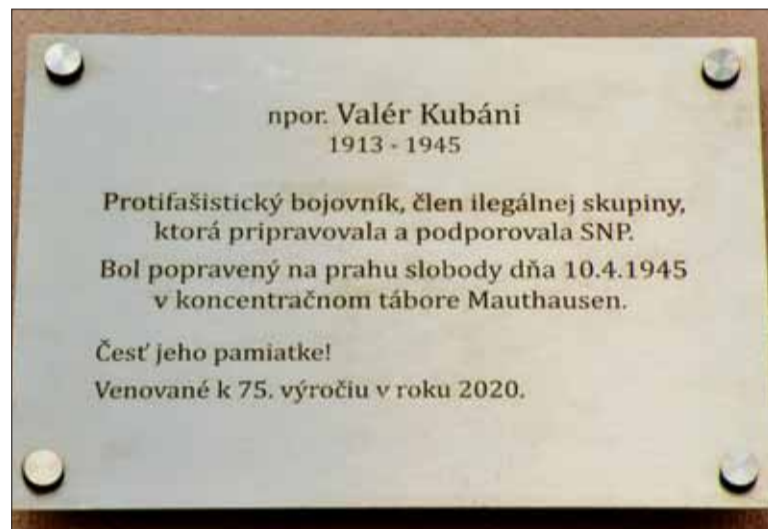
Na jeseň 1940 musel jeho otec, hoci si ponechal slovenské občianstvo, narukovať do Horthyovej armády. Matka Margita mala podstúpiť vážnu operáciu, a tak poprosila sestru Alžbetu, vydatú za Valéra Kubániho, aby trojročného syn-

čeka zobrala k sebe. To sa aj udialo za dramatických okolností pri nelegálnom prekročení hraníc.

Vojak. Okamžite v odboji

Valér Vlastimil Kubáni sa narodil 23. marca 1913 na Myjave do starej učiteľskej rodiny, ktorej korene siahajú do Slovenských, dnes Horných Zahorian v okrese Rimavská Sobota. Jeho priamymi predkami boli národný buditeľ Samuel Kabáni a jeho syn Ľudovít, priekopník realizmu a historického románu. Matka bola prostredníctvom banskobystrickej intelektuálnej rodiny Malinovcov spriaznená s významným účastníkom odboja, brigádnym generálom Jánom Imrom.

Valér nastúpil na Prvé gymnázium v Bratislave. Ale pretože sa viac venoval športu ako knihám, na naliehanie rodičov prešiel do výchovného ústavu v Modre, kde vyštudoval za učiteľa. K atletike sa neskôr vrátil, roku 1940 sa stal reprezentantom Slovenska vo vrhu guľou. Dostal sa tiež medzi vrcholných funkcionárov volejbalu, na čo mu ostávalo čoraz menej času.

Pamätná tabuľa na dome Ľudovíta Sabadoša.

Aktivovali ho totiž do Slovenskej armády. Pracoval na ministerstve obrany, kde sa zapojil do ilegálnej činnosti.

Pamätná tabuľa hrdinovi

Ľudovít Sabadoš teda vyrastal v Bratislave, manželov Kubániovcov považoval za svojich druhých rodičov. „Mal som dve mamy a dvoch otcov,“ spomína si. Aj po tragickej smrti strýka zostal po vojne bývať u tety v Avione. Začiatkom 70. rokov postavil v Rači rodinný dom, v ktorom dochoval rodičov, tetu Alžbetu i krstnú, ďalšiu maminu sestru Helenu, ktorá pôsobi-

la v SNP ako zdravotná sestra.

Po absolvovaní chemickej priemyslovky a základnej vojenskej služby pracoval vo Výskumnom ústave inžinierskych stavieb. Celý život si popri zamestnaní na ministerstvách stavebníctva a kultúry dopĺňal vzdelanie. V roku 1987 získal titul Vedecko-technický pracovník. Po novembri 1989 až do dôchodku v roku 2014 súkromne podnikal. Dnes býva v Devínskej Novej Vsi. Na priečelí svojej vilky namontoval pamätnú tabuľu venovanú Valérovi Kubánimu.

(ao)

Pestrý plán podujatí

Ján Rohár

Oživenie pôsobenia SZPB na všetkých úrovniach, plnohodnotný plán podujatí na tento rok, omladenie členskej základne a funkcionárskeho aktívu, ako aj kritický postoj k vojenskej agresii proti Ukrajine sa stali hlavnými motívmi zasadnutia ObIV SZPB Bratislava, ktoré sa kvôli Covidu konalo až po deviatich mesiacoch.

Na rokovaní vystúpil aj predseda zväzu Pavol Sečkář, ktorý v úvode odovzdal medailu M.R. Štefánika 2. st. dlhoročnej tajomníčke ObIV Bratislava Katarí-

ne Frišovej. Prítomným priblížil činnosť predsedníctva ÚR SZPB a prijaté úlohy na najbližšie obdobie.

Zásadne odlišujeme roky 1945 a 2022

Pavol Sečkář o. i. pripomenul, že predsedovia oblastných výborov by mali pôsobiť nielen ako piliere, ktoré reprezentujú svoje organizácie navonok a o ktorých sa členovia môžu oprieť. Mali by byť aj osobnosťami, ktoré sa usilujú prostredníctvom kontaktov so samosprávou a VÚC zlepšiť postavenie SZPB v regióne. Okrem spolupráce so samo-

správou i prostredníctvom klubov seniorov by sa mala pozornosť obrátiť aj na novozakladajúce parlamenty mladých.

Predseda ObIV Martin Krno zdôraznil nevyhnutnosť zásadne odlišovať pokrokovú a mierovú misiu Červenej armády pred 77 rokmi od súčasnej ruskej anexie Ukrajiny. Pripomenul hrdinstvo armád niekdajšieho Sovietskeho zväzu a ich levý podiel na oslobodení ČSR, bez ohľadu na to, aké jednotlivé národnosti v nich vtedy pôsobili. SZPB musí i naďalej udržiavať protifašistický odkaz predkov a dôstojne si pripomínať pamiatku tých, ktorí sa pričimili o porážku fašizmu a nemeckého nacizmu v Európe. Ostro skritizoval tých, čo sa snažia spochybniť tieto zásadne postoje SZPB.

Plnohodnotný plán podujatí

Katarína Frišová predstavila správu o hospodárení a činnosti jednotlivých ZO a oblastnej organizácie, ako aj pestrý plán podujatí. Na jeseň sa rozbehnú tiež prípravy na 18. zjazd SZPB počnúc výročnými schôdzami ZO. Tajomník Klubu umelcov a výtvarných teoretikov Ladislav Skrak informoval o jubilejúcich umelcoch, akademickej sochárke Kláre Pataki, maliarovi Stanislavovi Harangozóovi, či národnej umelkyni Márie Kráľovičovej. Vyjadril ľútosť nad tragickou situáciou u našich východných susedov, odsúdil vojnu a vyzval na nevyhnutnosť zabezpečenia mieru diplomaciou, a nie grobianskym vedením bojov.

Čestné ocenenie

Ladislav Dráfi,
predseda ZO SZPB Nové Zámky

V našej základnej organizácii dlhé roky pracovala ako predsedníčka, ale pôsobila tiež ako tajomníčka v oblastnom výbore SZPB Nové Zámky. Helena Kotrecová.

V súčasnosti je našou stálou členkou aj v pokročilom veku. Za jej dlhoročnú prácu na návrh našej ZO SZPB a nášho ObIV SZPB jej Ústredná rada SZPB udelila vzácne vyznamenanie: medailu Milana Rastislava Štefánika III. stupňa za významnú činnosť v presadzovaní pokrokových, demokratických a humanitných tradícií odkazu boja za slobodu a proti fašizmu.

Bolo nám potešením jej vyznamenanie odovzdať a aj osobne sa jej poďakovať v mene všetkých členov SZPB v našom meste.

Helena Kotrecová s autorom. foto: archív autora

Členky SZPB z bratislavskej oblasti na stretnutí k MDŽ.

foto: autor

Stretnutie k MDŽ

Branislav Balogh

ObIV SZPB Bratislava zorganizoval 17. marca po dvojročnej prestávke stretnutie k MDŽ. Priama účastníčka SNP A. Bergerová za všeobecného súhlasu podporila stanovisko P ÚR SZPB k aktuálnej situácii i realizáciu spomienky na oslobodenie Bratislavy zo strany ObIV.

Partizánka Bergerová navrhla, aby sa utužovala slovanská vzájomnosť. Predseda ObIV Martin Krno v tejto sú-

vislosti vysvetlil, ako sú poľsko-ukrajinské, rusko-poľské, bulharsko-macedónske, srbsko-chorvátske vzťahy zaťažené vzájomnými konfliktami z vojnovnej i dávnejšej minulosti. Členky SZPB o to viac zdôraznili výborný slovensko-český vzťah a dali ho za príklad iným slovanským národom. Jednoznačne odsúdili vandalov, ktorí zlosť za zabíjanie nevinných na Ukrajine ventilujú zneuctením pomníkov hrdinom 2. sv. vojny

Tajomníčka Komisie učiteľov, žien a mládeže SZPB Irena Lacková predstavila koncepciu práce s mládežou a monografiu 75. ruží víťazstva nad fašizmom s prácami žiakov a mláde-

že na témy holokaustu, oslobodenia a SNP. Predsedníčka jednej z najväčších ZO na Slovensku v Bernolákove Ružena Šmihlová informovala o posedení k MDŽ. „Treba povzbudiť členov k častejšiemu stretávaniu sa, ktoré nám koniec pandémie už umožňuje,“ vyzvala.

Vedúci koordináčného oddelenia ÚR SZPB Jozef Ťažký pripomenul nutnosť zachovať dôstojný ráz celonárodných i miestnych osláv SNP bez ich narušovania hlasným vyjadrovaním názorov na súčasné politické témy. Účastníčky okrem vďačnosti za drobné pohostenie a kvety ocenili možnosť opäť sa stretnúť.

Ničenie pomníkov: zlyhanie morálky i poznania

(Dokončenie zo str. 1)

Ukrajinci, ktorí položili svoje životy za našu slobodu v radoch Červenej armády boli antifašisti. Má byť poškodzovanie ich pamätníkov prihlásením sa k iným Ukrajincom? Obdivovateľom nacistických kolaborantov, ktorí v snahe vyhnúť sa stíhaniu za vojnové zločiny útekem k západným spojencom ešte dva roky po skončení druhej svetovej vojny vraždili aj na území Slovenska? Zabíjali a vraždili nepohodlných svedkov, i tých, ktorých orabovali o potraviny a majetok, celé rodiny horárov na samotách vrátane detí, či sedliakov na lazoch.

O ich zverstvách vypovedá aj pamätníček takmer desiatky za-

bitých vojenských aspirantov v predhorí Nízkyh Tatier neďaleko Partizánskej Ľupče, ktorých nezabili v boji, ale počas presunu a hliadkovania v teréne. Nešlo o politický boj proti komunizmu. Veď sa to dialo dávno pred februárom 1948, v demokratickom Československu!

Musíme si klásť otázku, kde robíme chybu. My všetci. Prečo mladá generácia nepozná tieto fakty a jej konanie nás všetkých zaraďuje do kategórie nedoukov a analfabetov z dejín, ktorých svedkovia ešte žijú.

Ako to, že morálnym gestom je amorálne konanie? Ako to, že je také jednostranné? Stáročia sme rešpektovali pamiatku zosnulých a miesto ich odpočin-

ku bolo nedotknuteľné. Prečo dnes ktosi bez váhania pošpiní to najsvätejšie – pamiatku tých, čo sa už nedokážu brániť?

Ako to, že zároveň dokážeme paradoxne rešpektovať pamiatku tých, ktorí v slovenských horách vraždili našich otcov, starých otcov, ale aj bezbranné ženy a deti počas SNP alebo prechodu frontu 2. svetovej vojny. Nesmieme dopustiť popretie zásad a princípov, ktoré z nás robia ľudí.

Pretože len poznanie skutočnej podstaty vecí a schopnosť kultivovaného konania a správania v každej situácii nás robí naozaj civilizovanými jednotlivcami v civilizovanej spoločnosti.

Takto končí vyčiňanie vandalov bez znalosti histórie a slušnosti voči hrdinom 2. svetovej vojny.

foto: FB

Hyban a jeho vojnové anabázy

Martin Krno

Pri návšteve niektorých odbojárov vo veku okolo stovky si v prvej chvíli akosi podvedome pomyslíte: „Nuž, toto bude zrejme najstarší syn, no kde leží náš oslávenec?“ Samozrejme, ukáže sa, že ten „syn“ je jubilant.

Práve medzi nich patrí aj Daniel Lehotský, ku ktorému sme zavítali v Rusovciach s predsedom Zväzu Pavlom Sečkárom, tajomníčkou OblV SZPB Katarínou Frišovou a so striebornou medailou M.R. Štefánika. Navyše nás privítal boдрým hlasom s mäkkou liptovčinou.

Z učenívého žiaka...

Narodil sa 20. decembra 1920 v Hybiach, kde s výnimkou svojich vojnových anabáz prežil prakticky celý život. Až pred dvoma rokmi, po nešťastnom páde jeho manželky, ho dcéra Anna, primárka v bratislavskej nemocnici, presvedčila: „Prešahujete sa konečne ku mne, mám novú vilku, deti sa už rozleteli po svete...“

Danielov dedo padol v prvej svetovej vojne. Otec si našiel za manželku tiež polosirotu, tvrdo pracoval na gazdovstve,

pri stroji prišiel o ruku. Chlapec sa v ľudovej škole ukázal ako učenívý žiak, šli mu najmä počty, preto ho rodičia poslali na meštianku. Kvôli robotu na grunte ju nemohol dokončiť, ale ako hovorí, smrť sa mu vyhýbala.

...armádny účtovník

Keď v máji 1942 narukoval do Čatlošovej armády, urobili z neho účtovníka roty. „Nebolo som v zákopoch,“ spomína si, „dali mi na starosť zabezpečenie vojska oblečením, výstrojom, proviantom. Každých desať som fasoval chlieb, cukor, konzervy a tak. Čerstvé mäso som musel zadovážiť od miestnych obyvateľov. Chlapci dostávali desať cigariet na deň.“

„A čo rum pred každým útokom?“ pýtame sa. „Rum nie,“ odpovedá, „ale vodku, z domá-

cich zdrojov.“ Po 17 mesiacoch ho však rodičia vyreklamovali. Bol jediný syn, otec invalid, kto sa mal teda postarať o hospodárstvo? Nebolo to na dlho.

V SNP i Svobodovom zbere

Po vypuknutí SNP sa Daniel Lehotský hlásil v Liptovskom sv. Mikuláši. Opäť mu prischlo zásobovanie. Keď povstaleckú armádu rozpustili, vrátil sa domov, ale na jar ho znovu povolali. Tentoraz do Popradu k Svobodovmu zboru. „Najprv som mal ako intendant pod palcom čatu, potom rotu, vyše tisíc vojakov. Denne sa piekol chlieb, výdaj strany, vyplácanie peňazí... Akurát alkohol sme už nefasovali.“

Dotiahol to na rotmajstra, no s funkčným zaradením štábného kapitána. V oslobodenej Prahe zostal až do 15. novembra 1945. Vrátil sa do rodiska, kde súkromne hospodáril, pokiaľ to išlo. V Hybiach ho netrpezlivo čakala jeho milá. „Emília bola odo mňa o štyri a pol roka mladšia, Bývala v susedstve,“ usmieva sa. „Zalúbil som sa do

Daniel Lehotský s manželkou Emíliou. Stojaci zľava Anna Lehotská, Pavol Sečkár, Katarína Frišová a Martin Krno. foto: Ján Rohár

nej, no najprv len tak dialku, neskôr už riadne naozaj.“

Dnes mu chýba najmä práca

Zobrali sa 31. januára 1950. Nuž, prvých 72 rokov majú za sebou. K tomu aj tri deti, všetci absolvovali vysoké školy, štyri vnúčatá a päť pravnúčat. Na otázku, či pánovi Danielovi na novom bydle v rovinatej mestskej časti Bratislavy nechýbajú

liptovské hory, reaguje, že viac postráda robotu. Narúbať dreva na zimu, pokosiť lúku, králikov nakŕmiť... Ukáže však na francúzske barle, nohy ho už celkom nepočúvajú.

Držíme všetkým Lehotským palce, aby sa spolu dožili ešte veľa pohody aj s tými mladšími, ktorí si iste radi vypočujú čo-to z dlhého Danielovho životného príbehu.

Účastníci slávnostnej spomienky na oslobodenie Banskej Štiavnice. foto: archív V. Popraca

Pripomienka oslobodenia

Branislav Balogh

O oslobodení Banskej Štiavnice zo 6. marca 1945 písala o dva dni neskôr aj moskovská Pravda. Tamojšia ZO SZPB hrdinu SNP Ladislava Exnára tento sviatok oslávila položením kytice k pamätníku a hodnotiacou členkou schôdzou. Odznelo na nej, že napriek pandémie prijali troch členov: dcéru L. Exnára, jeho vnučku a 31-ročného vnuka predsedu ZO Petra Popraca.

Okrem vyznamenania zaslúžilých členov a osláv víťazstva a SNP sa hovorilo o starostlivosti o vojnové hroby

a pamätníky. ZO ocenila starostlivosť mesta a primátorky Nadeždy Babiakovej, ktorej plodmi sú generálne opravy v roku 2021.

V centre mesta opravili Pomník SNP za 11 tisíc eur. Generálnych opráv sa dočkal aj Pamätník SNP na Počúvadlianskom jazere, masový hrob na Tepelom Potoku a Pomník obetiam prvej a druhej sv. vojny v mestskej časti Banky. Predseda ZO Vladimír Poprac pre Bojovník vyjadril nádej v skoré odhalenie pomníka v obci Ilija, ktoré sa pre nepriaznivú geopolitickú situáciu muselo presunúť na iný termín.

Tri otázky pre OblV SZPB Trenčín

Na základe výzvy vedenia SZPB redakcia Bojovníka postupne oslovuje všetky oblasťné výbory zväzu s tromi otázkami, aby sme čitateľom Bojovníka predstavili aktuálnu činnosť našich regionálnych štruktúr.

Dnes odpovedá tajomník OblV Jozef Struhár.

Ako pandémia ovplyvnila Vašu činnosť?

Negatívne. Najviac nám chýbali osobné stretnutia na členských schôdzach a spomienkových oslavách. Malé organizácie sa dokázali stretávať dodržiujúc reštrikcie, u väčších to nebolo možné. Kontakt s členmi sme udržiavali prevažne elektronickou komunikáciou. Našu činnosť sme zamerali na zber a publikáciu informácií, ako aj dopĺňanie exponátov do múzea. Publikovali sme virtuálnu prehliadku Múzea Partizánskej brigády Jana Žižku (PBJŽ) na internete, ako aj súvisiace materiály na Wikipédii. Klub vojenskej histórie protifašistického odboja Trenčín pokračoval v zhotovovaní výstav o protifašistickom odboji počas druhej svetovej vojny.

Aké sú vaše plány po uvoľnení opatrení?

Vďaka dobrej spolupráci so samosprávami

očakávame, že spomienkové oslavy sa dostanú na úroveň pred pandemiou a budeme môcť organizovať výstavy a návštevy múzea. Predpokladáme tiež obnovu zájazdov pre našich členov po pamätných miestach 2. sv. vojny.

Ako sa vám darí naplňovať závery 17. zjazdu SZPB?

Závery 17. zjazdu sa nám plniť darí, najviac sa tešíme, že napriek pandémie nedošlo k výraznému poklesu počtu členov. Škoda, že naše návrhy k spracovaniu databázy padlých v SNP, archeológii 2. sv. vojny a premenovania hotela Jána Švermu neakceptovali príslušné ústredné orgány napriek podpore ÚR SZPB.

A čo vaša práca s mládežou?

Sústredujeme sa na aktivity v školách. Obnovili sme v nich súťaž Medzníky 2. sv. vojny, pri príležitosti osláv uskutočňujeme športové podujatia – behy oslobodenia a SNP, stolnotenisové turnaje, hádzanársky turnaj. Významný podiel v našej práci má zabezpečovanie návštev Múzea PBJŽ a Múzea holokaustu v Sereďi pre žiakov základných škôl.

(bb)

Oslavy oslobodenia Cetuny

Braňo Ondruš

Ani tento rok sme nezabudli na hrdinov, ktorí Cetune v lútom boji proti nacistickým okupantom vybojovali pred 77. rokmi slobodu. ÚR SZPB na oslavách reprezentoval jej tajomník Viľam Longauer, českých antifasistov predseda ČSBS Jaroslav Vodička a Trenčiansky samosprávny kraj jeho predseda Jaroslav Baška.

Na podujatí sa zúčastnil aj primátor Nového M. nad Váhom Jozef Trstenský, nechýbali zástupcovia samosprávy. Medzi vzácných hostí patrili i syn veliteľa 2. Stalinovej partizánskej brigády Štefan Brunovský. Ten pritomným hosťom venoval pamätný list pri príležitosti 100. výročia narodenia jeho otca. Počas kladenia vencov hrala pochodová dychová hudba.

Po vyše ročnej prestávke sa v kultúrnom dome v Cetune

Pamätník venovaný hrdinom odboja v Cetune opäť zdobia kvety. foto: ObÚ Moravské Lieskové

zišlo dovedna vyše sto obyvateľov obce, širšieho okolia a hostí, aby sa po dôstojných oslavách pohostili, pospomínali na udalosti minulé, ale aj oživilo pandémiou oslabené priateľstvá a družne podebatovali.

*Máme úprimnú radosť, že dňa 19. marca sa naša najstaršia členka ZO SZPB v Klenovci a aj najstaršia obyvateľka Klenovca pani **Kristína Bálintová** dožila krásneho životného jubilea 101 rokov svojho života.*

- **Banská Bystrica:** Emília Plajová 83, Darina Ridzonová 80, Jarmila Brnová 70 a Vladimír Filipča 70 rokov.
- **Bardejov:** Michal Trudič 70, Magdaléna Čanová 80, Ján Basista 82, Božena Lovingerová 88, Mária Stašková 98 a Eva Matviaková 70 rokov.
- **Bojnice:** Helena Košovská 98 a Mgr. Oskar Bielik 95 rokov.
- **Bracovce:** Michal Mareníč 65 rokov.
- **Bratislava:** Anton Maroš 82 a Zdenka Lapáková 91 rokov.
- **Budiná:** Milan Gábor 82 rokov.
- **Čaňa:** Monika Vargová 60, Štefan Kozma 87, Magdaléna Andresová 70, Marcin Gabriel 35 a Irena Kelišová 60 rokov.
- **Cetuna:** Ivan Mrázik 80, Anna Krajčovicová 73 a Božena Valachová 82 rokov.
- **Dobšiná:** Igor Gál 60 a Darina Nohavičková 65 rokov.
- **Giraltovce:** Vladimír Osif 84 a Milan Sabolčík 74 rokov.
- **Heľpa:** Iveta Hyriaková 50, Mariana Latináková 50, Mária Jánošíková 75, Katarína Červienková 90, František Koreň 65, Vojtech Kysucký 65 a Mária Skladaná 65 rokov.
- **Hnúšťa:** Mgr. Vladimír Čák 87 rokov.
- **Horná Mičiná:** Ludmila Baranová 65 rokov.

- **Hrachovo:** Iveta Čechová 50, Dalibor Durnis 60, Dušan Korťiš 70, Jozef Tomlák 70 a Dušan Lipták 70 rokov.
- **Hrnčiarске Zalužany:** Ján Babarík 81, Gejza Kantorák 86 a Margita Pilčíková 70 rokov.
- **Hromoš:** Pavol Nemeč 75 rokov.
- **Jasenie:** Mária Belušková 92 rokov.
- **Kalinovo:** Oľga Maďarová 92 rokov.
- **Klenovec:** Zuzana Struharová 87, Lubomír Láska 75, Mária Časarová 85, Kristína Bálintová 101, Mária Piaterová 86, Anna Ferancová 80, Mgr. Dušan German 70 a Viera Kochanová 82 rokov.
- **Kokava nad Rimavicou:** Mária Babicová 80 rokov.
- **Košice:** Anna Klešíková 80, Ivan Hegeduš 35 a PaeDr. Marta Györiová 75 rokov.
- **Krajná Bystrá:** Pavol Burda 35 rokov.
- **Kurov:** Katarína Pituchová 81 rokov.
- **Kyjev:** Ludmila Urdová 65 rokov.
- **Kysta:** Mária Naďová 65 rokov.
- **Lehota pod Vtáčnikom:** Mária Belaňová 89 rokov.
- **Lehôtka:** Mária Jančová 92 rokov.

- **Lipovec:** Edita Hromadová 70, Darina Hundáková 80, Jozef Lamoš 65 rokov.
- **Liptovská Teplička:** Štefánia Bohunčáková 70 a Barbora Sopková 94 rokov.
- **Liptovský Mikuláš:** Mária Polláková 89, Jarmila Mišurová 70 a Miroslav Říha 70 rokov.
- **Ľubietová:** Stanislav Jamriska 75 a Elena Tauchynova 75 rokov.
- **Lučenec:** Helena Nagyová 81, Irena Zambová 96 a Anna Juhaniaková 82 rokov.
- **Martin:** Oľga Vyletelová 70 rokov.
- **Michalovce:** Helena Čopáková 83, Juraj Paulovčík 65 a Beáta Skopková 70 rokov.
- **Myjava:** Oľga Plesníková 82 a Ján Obeda 50 rokov.
- **Nitra:** MvDr. Ján Černek 92, Mikuláš Gál 83 a Tibor Baláž 76 rokov.
- **Nižný Žipov:** Angela Maďarová 65 rokov.
- **Nová Baňa:** Ľudovít Kašuba 81 rokov.
- **Novosad:** Andrej Hankoščák 86 rokov.
- **Očová:** Anna Válková 75 rokov.
- **Parchovany:** Miroslav Dobranský 65 rokov.
- **Plechotice:** Ján Rusnák 65 rokov.
- **Poltár:** Jolana Zacharová 81 rokov.
- **Prešov:** Erika Martinovská 60 a Milan Hvlík 70 rokov.
- **Prievidza:** Elena Drahošová

- 80, Mária Marešová 82, Jaroslava Svitková 70, Helena Zajec 70, Vitalej Zajec 70, Veronika Foltánová 80 a Anna Závadská 80 rokov.
- **Rajec:** Matilda Rypalová 75 a Emil Pekara 79 rokov.
- **Raslavice:** Andrej Maník 85 rokov.
- **Rimavská Sobota:** JUDr. Štefan Baláž 80, Luboslav Lehotský 75 a Alžbeta Čomorová 85 rokov.
- **Rožňava:** Ing. Ivan Nemček 60 a Zuzana Timárová 65 rokov.
- **Selce:** Pavol Blahušiak 65 rokov.
- **Špania Dolina:** Ladislav Schmidt 80 a Henrich Paško 50 rokov.
- **Stará Ľubovňa:** Anna Černáková 80, Ing. Peter Sokol 75 a Mgr. Elena Vranovská 55 rokov.
- **Stará Turá:** Jarmila Halabrinová 75, Ján Tomeš 74, Jaroslav Mikláš 84 a Anna Vargová 80 rokov.

- **Strážske:** Stano Slivka 75 rokov.
- **Suché:** Ing. Zdenko Vasil' 65 rokov.
- **Svidník:** Jozef Kostik 75 rokov.
- **Trenčianske Teplice:** JUDr. Štefan Kajaba 83 rokov.
- **Veľaty:** Dušan Kalan 65 a Irena Repovská 75 rokov.
- **Veľké Teriakovce:** Marta Lecsőová 75 rokov.
- **Vráble:** Mgr. Erika Hudecová 50 a MUDr. Martin Adamec 40 rokov.
- **Zemianske Kostolany:** Rudolf Hudec 75 a Mária Rusňáková 75 rokov.
- **Zemplínske Hradište:** Štefan Halík 75 a Irena Pastorová 70 rokov.
- **Žilina:** Milan Macháč 82 rokov.
- **Zlatá Baňa – Sekčov:** Pavol Pulík-Hreha 25 rokov.
- **Zvolen:** Milan Kišš 75 rokov.

Jubilantom srdečne blahoželáme.

Navždy sme sa rozlúčili

- **Kokava nad Rimavicou:** s 89-ročným Prom.ped. Ondrejom Nuňukom.
- **Michalovce:** s 82-ročnou Helenou Hriňovou.
- **Stará Ľubovňa:** s dlhoročným predsedom ZO 73-ročným Jánom Malatincom.

- **Zalužice:** so 74-ročným Mgr. Jozefom Pižňarským, so 76-ročnou Máriou Pavlovčákovou.

Česť ich nehynúcej pamiatke!

Oslávenec z Dobšinej

Pavol Burger, ZO SZPB Dobšiná

Predseda našej ZO František Novotný 24. februára oslávil 83. narodeniny. Svojim aktívnym životom sa podpísal pod mnohé významné udalosti, ktoré zviditeľnili mesto Dobšiná.

V Dobšinej zastával mnohé politické a spoločenské funkcie. Na konci roku 1989 sa stal tajomníkom MNV a v roku 1990 prvým primátorom mesta. Stál pri zrode významných automobilových pretekov do vrchu Dobšinský kopec. Je aktívnym tajomníkom rybárskeho spolku, bývalým predsedom DHZ Dobšiná, pomáhal mestu ako jeho kronikár. V rámci publicistiky bol aktívny v redakčnej rade Dobšinských novín.

Oslávenec pre Bojovník uviedol, že sa vďaka aktivite dobšinskej ZO Povstanie teší priazni verejnosti, ktorá ho každoročne oslavuje pri Pomníku SNP na Námestí troch ruží. Okrem toho sa každoročne oslavuje januárové oslobodenie mesta a Deň vojnových veteránov pri pomníku obetiam 2. sv. vojny, diele sochára Vojtecha Löfflera umiestnenom pri radnici. Na týchto podujatiach nechýbajú ani žiaci miestnej ZŠ. Vyjadrením priazne za dlhoročnú činnosť oslávenca bol pozdravný list predsedu SZPB a tajomníka ÚR SZPB k narodeninám.

F. Novotný je nositeľom Pamätnej medaily za obetavú prácu pre SZPB III. st.

František Novotný (vpravo) preberá darčkový kôš od primátora počas Dní mesta Dobšiná, ako ocenenie záslužnej práce pre mesto.

foto: archív F. Novotného

Veľvyslanec sa urazil

Braňo Ondruš

Nemecká vláda zostala v šoku z reakcie ukrajinského veľvyslanca na koncert solidarity Berlínskej filharmónie. Andrij Melnik pozvanie naň odmietol s komentárom, že na ňom vystupujú „len ruskí sólisti, žiadni Ukrajinci,“ namiesto toho, aby ocenil ich účasť na podujatí s jasným poslanstvom.

Koncert pritom otvoril nemecký prezident, podľa ktorého bola účasť umelcov z rôznych krajín „potvrdením slobody a mieru“. Vyhlásil, že „nesmieme dovoliť, aby nenávisť (ruského prezidenta Vladimira) Putina sa stala nenávisťou rozdeľujúcou ľudí a jednotlivcov, a nesmieme dovoliť rozdeľovať ani našu spoločnosť.“

Melnik na sociálnej sieti Twitter

ešte pred koncertom napísal: „Urážka. Prepáčte, nezúčastním sa.“ A na fotke pozvánky zakrúžkoval meno klaviristu Jevgenija Kissina a baritonistu Rodiona Pogossova. Dokonca mu prekážalo aj zaradenie diela Dmitrija Šostakoviča.

Prezidentova hovorkyňa Cerstin Gammelinová v reakcii poukázala na to, že centrom programu bol významný ukrajinský hudobný skladateľ Valentyn Silvestrov, ktorý vo veku 84 rokov musel kvôli ruskému útoku utiecť z vlasti.

Ukrajinský veľvyslanec v NSR Andrij Melnyk. foto: Twitter

ČO PÍŠU INÍ

■ Poškodené pamätníky v Česku

Česká televízia na svojom spravodajskom kanáli a webe ČT 24 informuje o prípadoch vandalizmu proti pomníkom venovaným Červenej armáde. Vojenský historik, šéf Pamätníka Lidice Eduard Stehlík takto prejavu kritizuje.

V Příbyslavi vedenie mesta uložilo do depozitára pieskovcový pamätník obetiam oboch vojen: stojí na ňom vojak na blokovom podstavci s reliéfmi troch československých legionárov a partizánov. Pomník najskôr ktosi opakovane zakrýval ukrajinskou vlajkou. Keď mesto zabalilo sochu do ochranného obalu, ani ten nevydržal. Radnica sa obávala poškodenia pamiatky a rozhodla sa ju radšej uložiť do depozitára.

V Kuřime zasa pamätník vojakom Červenej armády posprejovali, obec ho potom nechala vyčistiť. Na pomník červenoarmejcov na Moravskom námestí v Brne niekto namaloval srdce v národných farbách Ukrajiny, modrej a žltej.

Podľa Eduarda Stehlíka „každý, kto niečo také robí, by si mal uvedomiť, že množstvo pamätníkov alebo vojnových hrobov je venovaných vojakom Červenej armády, z ktorých veľmi podstatnú časť tvorili Ukrajinci, teda otcovia a dedovia tých, ktorí tam teraz bojujú proti ruskej agresii.“ Podľa neho žiaľ „ľudia majú relatívne krátku pamäť a mnohé veci postupne zmiznú a zostane len to, čo sme zažili alebo zažívame v súčasnosti.“

Obeťami vandalizmu sa stali pomníky osloboditeľom vo viacerých českých mestách. foto: ČT 24

■ Pamätník v Sofii demontujú

Vedenie mesta Sofia oznámilo, že demontuje pamätník venovaný sovietskym osloboditeľom, napísal spravodajský portál The Mayor.eu. Vandali ho pravidelne poškodzovali, opakovane ako prejav podpory Ukrajiny po anexii Krymu.

Pamätník Červenej armády v Sofii poškodili na protest proti agresii voči Ukrajine. foto: DW

Starosta mestskej časti Sredets Traicho Traikov potvrdil odstránenie pamätníka, ktorý sa nachádza v srdci hlavného mesta Bulharska. Postavili ho tam v roku 1954 na pamiatku sovietskeho víťazstva nad nacistickým Nemeckom v druhej svetovej vojne, ako aj úspešného nástupu komunistickej strany k moci v roku 1944.

Po páde komunistického režimu bola existencia pamätníka predmetom opakovaných sporov. Odporcovia Ruska a komunizmu ho opakovane poškodzovali, naopak pre mnohé ľavicové a proruské organizácie sa stal miestom stretávania, najmä pri oslavách 9. mája, ktorý je

v Bulharsku známy aj ako Deň víťazstva. Mestská rada v Sofii tento krok podporuje s výnimkou silnej opozičnej Bulharskej socialistickej strany. Pamätník, vysoký 45 metrov, však zo svojho historického miesta zmizne a vyzerá to tak, že nebude mať náhradu. Sofia nielenže príde o svoju povojnovú dominantu, ale kritici vnímajú tento krok ako spochybňovanie protifašistického postoja Bulharska. Pripomeňme, že podobne ako Slovenský štát bolo aj Bulharsko spojencom Hitlerovského Nemecka a iba tesne pred príchodom Červenej armády Sovietmi posilnení komunisti uskutočnili prevrat.

■ Vojnový pamätník zničený v Poľsku

Neznámi páchatelia zbúrali pamätník Červenej armády v meste Koszalin na severozápade Poľska, informoval spravodajský portál The First News. Na prevrátenie pamätníka páchatelia použili ťažkú techniku, pričom na cintorín vošli s bagrom. Polícia začala vandalský čin okamžite vyšetrovať.

Pamätník ČA odhalili v roku 1954 ako vôbec prvý v Koszaline po druhej svetovej vojne. Zobrazoval sovietskeho vojaka v kompletnej výstroji s dievča-

ťom, ktoré ho objímalo, s holubicou v ruke. Pamätník, vyrobený z pieskovca, stál najskôr na vtedajšom námestí Zwyciestwa (dnešné námestie Wolności) pred bývalým Provinčným úradom. Zrušili ho v roku 1998 a 3. marca 2001 ho postavili na novom mieste, na Mestskom cintoríne, s tabuľou s nápisom z pôvodného podstavca: „Víťaznej sovietskej armáde, osloboditeľovi historicky poľskej zeme mesta Koszalin k desiatemu výročiu Poľskej ľudovej republiky od obyvateľov mesta Koszalin.“

Úplne zničený pomník Červenej armády v Koszaline. foto: PAP

Galéria odboja

Medzi výtvarníkmi významnými pre témy a aktívnu účasť na protifašistickom odboji sú dve umelkyne, ktoré sa dožili svojho uznania aj v zrelom veku: Dagmar Rosulková a Elena Lazinová.

Bratislavčanka DAGMAR ROSULKOVÁ sa má písať bez krúžka nad U, hoci jej manžel Jaromír Rosulek mal moravský pôvod a bol bratom českého generála. Pokiaľ ide o Povstanie, žila v martinskom „exile“: zažila sedemkrát zatknutie svojej matky, socialistky a aktivistky v Cvernovke, prepustenie otca z práce a jeho árešovanie, radosti bedárčat'a, ktoré sa z robotníckej chudoby náhodou raz vyskytlo v gazdovskom raji bratislavského okolia.

Rosulkovej súkromný život však bol dramatický. Desať dní pred jej sobášom zahynul 33-ročný talentovaný maliar z Trenčína Štefan Straka. Po návrate zo štúdií v Taliansku roku 1938 sa grupovala s rakúskym exilom, ale jej manžel, maliar Ľudovít Procházka, sa fašizoval. Rozviedla sa s ním. Padol ako nemecký vojak pri Volge. Na pokrokovej Škole umeleckých remesiel v Bratislave, obdobe Bauhausu, ktorú ľudáci zakázali, pôsobila ako tajomníčka jej absolventov. Ešte roku 1936 pracovala na realizácii výstavy sovietskych kníh. Gestapo si to pamätalo, zatknulo ju a zhabalo dokumentáciu, ktorú vlastnila.

Vlastne až po prepustení z väznia sa začal jej exil v Turčianskom sv. Martine, kde Rosulkovci vlastnili pivovar. Dodnes vidieť na fotografiách z SNP nápisy na nákladných autách, ktoré viezli Martinčanov a francúzskych partizánov k Strečnu. Pani Dagmar asistovala prevozu účastníkov rokovania členov ilegálnej SNR s predstaviteľmi antifašistov v Slovenskej armáde v Čremošnom, kde sa

rozhodlo o ozbrojenom Povstaní. Po páde Martina sa dostala do Zvolenskej Slatiny, kde pokračovala v odbojovej činnosti.

Výtvarne začínala štúdiom textilu na Frauenakademie vo Viedni, ktorá sa zameriavala na úžitkové umenie a výtvarnú výchovu žien. Pôbil tu taliansky sochár Pietro Pestruzzi, ktorý ju získal pre keramickú tvorbu. Už predtým ju však v kumšte zaučali dve rakúske keramikárky. Roku 1937 absolvovala štúdium na keramickom oddelení Školy umeleckých remesiel u prof. Júlie Horovej-Kováčikovej. Pokračovala v štúdiu v Ríme u prof. Pestruzziho, kde intenzívne zvládla podnety farebnosti a glazúr keramiky. Nastúpila ako vedúca výtvarníčka v odevnom závode Detva. Po „očiste“ tohto podniku, ktorý pranierovala ľudácka tlač, odišla do Martina.

Po oslobodení pôsobila ako tajomníčka spolku Trojštít (Benka, Štefunko, Makovický), od roku 1948 ako členka Skupiny 29. augusta. Radia ju k umelcom Generácie 1909. Narodila sa totiž 21. marca 1909 v Bratislave (tam aj zomrela 1. decembra 1998). Roku 1964 jej udelili titul zaslúžilá umelkyňa. Z jej diel pripomenieme symbolický portrét *Sklabinská matka* (1950), jedno z najhodnotnejších symbolov témy koncentračných táborov *Rawensbrück* (1968–1972), ale aj *Do Povstania* či *Ústup na Prašivú*.

Venovala sa tiež cyrilo-metodským podnetom. Rozvíjala typ figurálnej keramiky – točenej z kruhu a modelovanej, no predstavila i rozsiahle vrstvenia úžitkovej tvorby: žardiniéry (určené do záhrad), pekáče, vazy, originálne súpravy. Podarilo sa jej zdôrazniť pôsobivosť keramickej hmoty a glazúr z červenice, šamotu, pálenej hliny atď. Reprezentačný prehľad diel Dagmary Rosulkovej prinášame na www.bojovnik.eu.

PhDr. Ladislav Skrak

Do Povstania, šamot 1963.

Meč, erby povstaleckých miest, kovovoglazovaná keramika 1974.

Rawensbrück, figurálna keramika, glazovaná šamot 1968-72, SNG.

Sklabinská matka, patinovaná sadra – šelak 1950, SNG.

Dobrá rada nad zlato

Zdravá a účinná kurkuma

Braňo Ondruš

Kurkumu považujú za najzdravšie korenie. Pomáha pri trávení, znižuje hladinu cholesterolu, má vynikajúce protizápalové účinky, je silným antioxidantom a detoxikantom, úspešne sa využíva pri kardiovaskulárnych ochoreniach a tiež pri prevencii viacerých typov rakovinových ochorení a Alzheimerovej choroby.

Ajurvédská medicína ju používa na liečenie rán, zápalov a nádorov, má významné antioxidačné a protizápalové účinky. Je účinná pri neutralizovaní aktivity voľných radikálov a potláča zápaly. Tieto dva faktory sú považované za hlavnú príčinu poškodzovania DNA a starnutia buniek. Okrem toho kurkuma chráni naše srdce a má protinádorové pôsobenie.

Kurkuma je prostriedkom proti poruchám pečene. Pridáva sa do olejov a používa na ošetrovanie kožných chorôb. Veľmi dobre tiež čistí póry v koži. Má významné použitie pri povrchovom ošetrovaní kože, najmä ako antiseptikum. Používa sa tiež na bielenie zubov, hoci má žltú farbu.

Kurkumu je možné užívať priamo ako korenie, ale ak vám nevyhovuje jej výrazná chuť a aróma, môžete siahnuť po výrobkoch, ktoré ju obsahujú.

pomôcky: PLANK, AIK, PLAVO, RUR, ISOLAR	štát v USA	4. časť tajničky	hora	autor výroky: JAN NERUDA	poznalo	staroveké označenie Grécka	oviali	501 rímskymi číslicami	anglický súhlas	prestaň kopaf	1. časť tajničky	kus siahovice
koval				totožnosti					drobný a krátkodobý predmet			
bud' pozdravený				2. časť tajničky EČV Popradu					mužské meno všetko v poriadku			
nezotrvala v spánku							dravý vták ukladám naničo					
značka stroncia			doska, po anglicky luxusný kočiar					ťažné zviera zveste				
štokholmský futbalový klub				naľútko chytím					kód do mobilu opuch, po česky			
zoľal				rieka v Mexiku značka decilitra					opytovacie zámeno začiatočník			
stručná mobilová správa		vyššie vyznamenanie rob tupším			kráťate medzinárodná finančná spoločnosť					japonská lovyňa perlorodiak	Capkova dráma	
zmeralo trvanie niečo na stopkách							izolovať, po portugalsky zošívaj					
3. časť tajničky					5. časť tajničky							
nevýžiadaná reklama					udierajme				varenie			

Správne vylúštenie tajničky z č. 5 znie: **Stať sa dobrým človekom je umenie.** Knihu posielame **Ivanovi Jackovi z Važca.**

Vylúštenie tajničky posielajte na adresu: Redakcia Bojovník, Štúrova 8, 815 72 Bratislava, alebo na e-mail: bojovnik@szpb.sk.

ZRNKÁ HUMORU

Podľa niektorých kritikov by sme v súčasných pohnutých časoch nemali prinášať toľko politiky. Preto využijeme za hrst' vtípov z lekárskeho prostredia, ktoré nám poslal čitateľ z Piešťan. Začneme dialógmi medzi skôr narodenými manželmi.

Miláčik, prečo si celá nahá?

To sú predsa šaty lásky, drahý!

Hm, no mohla si si ich aspoň trochu prežehliť!

* * *

Dnes ráno v električke traja chlapi vstali, aby mi uvoľnili miesto.

A vošla si sa, milá moja?

* * *

Vonku je tak krásne, a ty sa drieš s parketami! Mala by si ísť radšej na vzduch a umyť mi auto.

* * *

Môžeš mi vysvetliť, ako sa ti na golier dostal rúž?

Nemôžem, neviem. Celkom jasne si pamätám, že košeľu som si pred tým zložil.

* * *

On leží príjemne unavený v posteli: Čo keby som prišiel zajtra k vám a pred všetkými tá požiadala o ruku?

No ja neviem, manžel by asi zúril a deti by sa smiali...

Pozval si psychiater pani Novákovú. Váš manžel ma požiadal, aby som vás vyšetril. Vraj chodíte večer po byte so zdvihnutými rukami a rozťahnutými prstami. Môžete mi k tomu niečo povedať?

Ale určite. Čakám, až mi zaschne lak na nechty.

* * *

Policajt hneď na úvod slávnosti požiada mladú dámu o tanc a pýta sa jej: Slečna, vy si tiež myslíte, že sú policajti hlúpi?

Určite nie, ale na hymnu som doteraz ešte nikdy netancovala.

* * *

Mladý adept právnického doktorátu dostane pri skúškach otázku: Čo je to podvod?

Podvod je, ak ma teraz necháte prepadnúť, odpovedá.

„Ako to?“ pýta sa profesor.

Pretože paragraf 265 Trestného zákonníka znie: Kto zneužije niečiu nevedomosť, aby ho poškodil, dopustí sa podvodu.